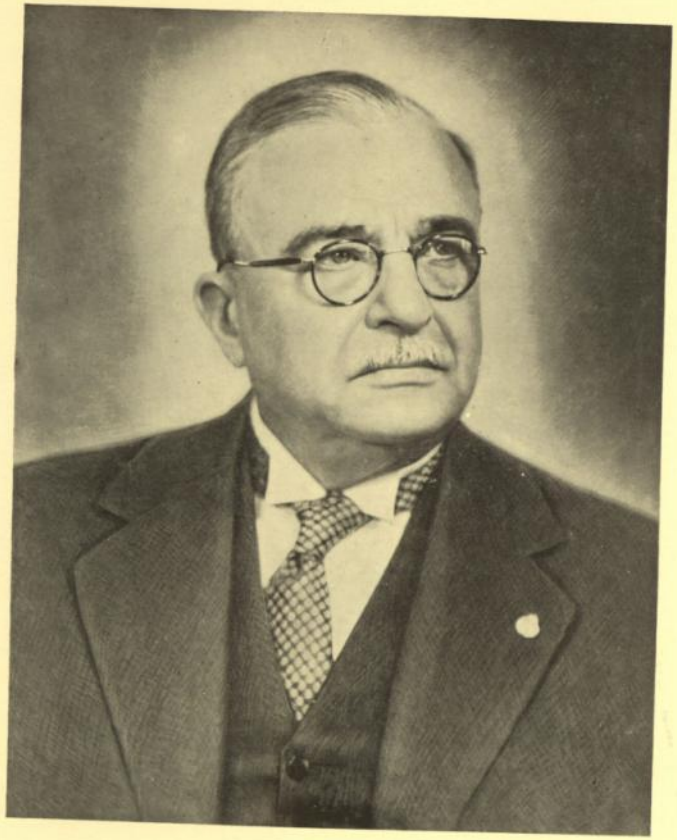

Ὁ Ἰω. Μεταξᾶς Κυβερνήτης.

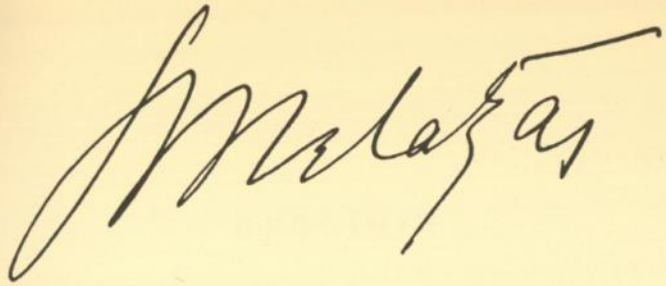

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

* * * *

1933-1941

Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-1941

Ἐπιμέλεια: ΦΑΙΔΩΝ ΒΡΑΝΑΣ

ΙΚΑΡΟΣ
1960

Τὸ Παράρτημα Α' περιλαμβάνει κείμενα ἐπεξηγηματικὰ καὶ συμπληρωματικὰ τοῦ Ἡμερολογίου. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἐντελῶς πρωτότυπα καὶ ἀντλήθηκαν ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ι. Μεταξᾶ ἢ ἀνέκδοτες σημειώσεις συνεργατῶν του. Τὰ ἄλλα ἀναδημοσιεύονται ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς, τὰ Πρακτικὰ τῆς Βουλῆς, τὴ Λευκὴ Βίβλο κλπ. Κρίναμε σκόπιμο νὰ τὰ παραθέσουμε ἐδῶ γιὰ τὴν εὐκολία τῶν ἀναγνωστῶν.

Τὸ Παράρτημα Α' τὸ διαιρέσαμε σὲ κεφάλαια κατὰ ἔτη, ἀκριβῶς ἀντίστοιχα μὲ τὰ κεφάλαια τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τὸ κάθε κείμενο δημοσιεύεται μὲ τὴ σειρὰ τῆς παραπομπῆς του ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχο κεφάλαιο τοῦ Ἡμερολογίου. Κείμενα στὰ ὁποῖα παραπέμπουμε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορά, δημοσιεύονται μὲ τὴ σειρὰ τῆς πρώτης παραπομπῆς τους, εἴτε αὐτὴ βρίσκεται στὸ προεισαγωγικὸ σημείωμα κάθε κεφαλαίου εἴτε στὸ σῶμα τοῦ Ἡμερολογίου. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀκολουθεῖται ἡ χρονολογικὴ σειρά.

1933

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΔΙΩΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

κατατεθεῖσα εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 11 Μαΐου 1933

Πρὸς
τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων

Ὁ ἐν ἀποστρατείᾳ ἀντιστράτηγος Ν. Πλαστήρας κατὰ τὴν 5ην καὶ 6ην Μαρτίου ἐνεστῶτος ἔτους καὶ ἕτεροι αὐτοῦ ὁπαδοί, ἀπὸ κοινοῦ συμφέροντος κινούμενοι καὶ συνομολογήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν συνδρομήν, ἐξετέλεσαν τὰς ἀκολούθους ἐγκληματικὰς πράξεις, δι' ἃς καὶ ἐνεργεῖται ἀνάκρισις ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστικῶν ἀρχῶν. Α. Συναπεφάσισαν περὶ πράξεως ἐσχάτης προδοσίας καὶ συνεπεχρεώθησαν μετ' ἀλλήλων, ἤτοι συνώμοσαν καὶ διήγειραν στάσιν, θέλοντες νὰ μεταβάλουν διὰ βιαίων μέσων τὸ καθεστὼς δημοκρατικὸν καὶ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν δικτατορίαν. Β. Διήγειραν κατὰ διαφόρους τρόπους ἐμφύλιον πόλεμον καὶ πρὸς διέγερσιν αὐτοῦ ὡπλισαν τοὺς πολίτας κατ' ἀλλήλων πρὸς τοῦτο, καλέσαντες πρόσφυγας ὁμόφρονας κομματικῶς καὶ δόντες εἰς αὐτοὺς στρατιωτικὰς στολάς, ὅπλα καὶ πυρομαχικά. Γ. Ἄνευ δικαιώματος ἢ νομίμου λόγου ἀνέλαβεν ἀρχηγίαν ὁ Ν. Πλαστήρας κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἀνακηρύξας ἑαυτὸν δικτάτορα καὶ κατασπείρας δι' ἀεροπλάνων σχετικὰς πρὸς τοῦτο διακηρύξεις, ἤτοι ἐνήργησε πράξεις προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 123, παρ. 2 124, 125, 127 παράγραφος 3, 56 καὶ 109 Ποινικοῦ Νόμου. Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ὅμως τῶν πράξεων τούτων, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδομένων τῆς ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστικῶν ἀρχῶν διεξαγομένης ἀνακρίσεως, τῶν δημοσιευμάτων ἐξ ἀνακοινώσεων καὶ πληροφοριῶν τοῦ ἡμερησίου τύπου, τῶν ἐκθέσεων τῶν δημοσίων ἀρχῶν κλπ. ὑφίστανται βάσιμοι ἐνδείξεις πείθουσαι :

α'. Ὅτι εἰς ταύτας παρεκίνησε τὸν εἰρημένον Ν. Πλαστήραν ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος κατὰ τὴν νύκτα τῆς 5ης πρὸς τὴν 6ην Μαρτίου, τότε πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὢν Βουλευτὴς Πειραιῶς, ὢν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του ὡς πρωθυπουργοῦ. Ἤτοι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα, καθ' ἣν συνέφαγον ὁμοῦ καὶ παρέμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου, ὅπου καὶ συνεκεντροῦντο τὰ ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα, ἅμα τῇ βεβαιώσει ὅτι ἦτο δυσμενὲς διὰ τὸ Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τῆς 5ης Μαρτίου, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, τὸ μὲν ἐν γνώσει τῆς πλήρους ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἀφοσιώσεως καὶ ὑποταγῆς τοῦ Ν. Πλαστήρα εἰς αὐτόν, τὸ δὲ μὲ τὸ πρωθυπουργικὸν κῦρος καὶ τὴν βαρύνουσαν ἰδιότητά του ὡς προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, παρεκίνησεν αὐτὸν ὅπως κηρύξῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐπιτελέσῃ τὰς ὡς ἄνω τοῦ ποινικοῦ νόμου παραβάσεις, μεταχειρισθεὶς ἐπίτηδες ὡς ἔρμαιον τὴν εἰς ἣν ὁ Ν. Πλαστήρας εὑρίσκετο πλάνην ὅτι ἡ νικήσασα μερὶς θὰ προέβαινεν εἰς ταραχὰς καὶ διώξεις κατὰ τῶν ἀποτελούντων τὸ Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων καὶ τὴν ψυχικὴν ὁρμὴν ἐναντίον τῶν προσώπων, ἅτινα θὰ ἀνελάμβανον τὴν κυβέρνησιν, καὶ πρὸς τὰ ὁποῖα τὸν

ἐχώριζον ἀπὸ ἐτῶν βαθύταται ἀντιθέσεις... Τὸ τοιοῦτον συνιστᾷ τὴν κατὰ τὸ ἄρθρον 36 παράγραφος 3 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου ἠθικὴν αὐτουργίαν, ἐπὶ τοῖς προμνημονευθεῖσιν ἀδικήμασιν, καὶ

β'. Ἀλλ' ἐπίσης ἐκ τοῦ συνόλου τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν δεδομένων περὶ τῶν γεγονότων τῆς νυκτὸς τῆς 5ης πρὸς τὴν 6ην Μαρτίου καὶ τῆς πρωΐας τῆς 6ης Μαρτίου, προκύπτει ὅτι ὁ αὐτὸς Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐκυτοῦ καθηκόντων ὡς πρωθυπουργοῦ, διὰ τῆς συνδρομῆς του, ὑπεστήριξεν ἀμέσως τὴν κυρίαν πρᾶξιν, ἤτοι τὰ ὑπὸ τοῦ Ν. Πλαστήρα καὶ τῶν συστασιαστῶν του τελεσθέντα ἀδικήματα καὶ ἐχορήγησεν εἰς τὸν ἐκπεραιωτὴν αὐτῆς πρὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοιαύτην βοήθειαν, ἄνευ τῆς ὁποίας οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν πρᾶξιν, κατὰ τὰς προκειμένας περιστάσεις, ἤτοι ὄχι μόνον δὲν διέταξε τὴν σύλληψιν αὐτοῦ, ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἔτι καὶ ἐνώπιόν του καὶ ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἄλλων ὁ Ν. Πλαστήρας διεδήλου ὅτι κηρύσσει τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἀντιθέτως παρέσχεν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τὰ μέσα καὶ τὴν δυνατότητα ὅπως καταλάβουν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ διαθέτουν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ των τὰ τηλέφωνα, τηλεγραφεῖα καὶ τὰ στρατιωτικὰ καταστήματα καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν διαταγῶν του ὅπως μὴ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τὰ κηρυχθέντα κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως στοιχεῖα τοῦ στρατοῦ, ἐπεχείρησε νὰ παραλύσῃ πᾶσαν κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἀντίδρασιν. Ἡ πρᾶξις δὲ αὕτη ἐμπίπτει εἰς τὴν κατ' ἄρθρον 56 παράγραφον 2 Ποινικοῦ Νόμου συνέργειαν τῶν κατὰ τ' ἀνωτέρω ἀδικημάτων, ἅτινα ἐπράχθησαν ὑπὸ τοῦ Ν. Πλαστήρα καὶ τῶν συστασιαστῶν του.

Κατὰ ταῦτα συντρέχει περίπτωσις διώξεως ἐπὶ παραβάσει τῶν ἄρθρων 56 παράγραφος 2 καὶ παράγραφος 3, 127 παράγραφος 2, 124, 125, 127 παράγραφος 3 καὶ 109 τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐπὶ βάσει δὲ τούτοις καὶ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 2 παράγραφος 2 α' τοῦ Νόμου περὶ τῆς εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν καὶ τὰ ἄρθρα 2, 3 τοῦ νόμου 3398 καὶ 4 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὡς τοῦτο μετερρυθμίσθη ὑπὸ τοῦ Νόμου.

Οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι βουλευταὶ ὑποβάλλομεν πρότασιν περὶ καταδιώξεως τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, τέως πρωθυπουργοῦ, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἡ Βουλὴ ἐνασκήσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ποινικὴν ἀγωγὴν διὰ τὰς ἐκτεθείσας παραβάσεις τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Μαΐου 1933

Οἱ αἰτοῦντες Βουλευταί

Ἰωάν. Μεταξᾶς	Κ. Καλκάνης
Ἀντ. Λιβιεράτος	Γ. Τουρκοβασίλης
Σ. Μανωλᾶτος	Α. Πρωτοπαπαδάκης
Γρηγ. Εὐστρατιάδης	Περ. Μπούμπουλης
Ἀνδρ. Στράτος	Βρ. Ἀλεξᾶτος
Ι. Τσόντος - Βάρδας	Θ. Λιναρδᾶτος
Α. Γραμματικὸς	Σ. Μπινόπουλος
Α. Νταλίπης	

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Ι. ΜΕΤΑΞΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΗΣ 15 ΜΑΪΟΥ 1933

(ἀπὸ τὰ στενογραφημένα πρακτικὰ)

Ὁ προεδρεύων Ἀντιπρόεδρος... Ὁ κ. Μεταξᾶς, ἀρχηγὸς τῶν Ἐλευθεροφρόνων, ἔχει τὸν λόγον.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Τὸ θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀποφανθῆ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 5 Μαρτίου δὲν ἦτο κανὲν ἐκ τῶν συνταρακτικῶν ἐκείνων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀναστατώσει τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν κατὰ τὸ παρελθόν. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον οὔτε περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης, δὲν ἐπρόκειτο οὔτε περὶ βασιλείας ἢ δημοκρατίας, δὲν ἐπρόκειτο περὶ ὑποστάσεως ἢ μὴ ὑποστάσεως τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Ἐπρόκειτο ἁπλούστατα ἐὰν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἤθελε νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν τύχην τῶν παραιτέρω ζητημάτων του εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Φιλελευθέρων ἢ ἤθελε νὰ παραδώσῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καὶ τῶν συμπραττόντων μετ' αὐτοῦ κομμάτων. Ἦτο ἕνα ζήτημα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ παρουσιάζωνται πάντοτε εἰς τὰς ἐκλογάς, ζήτημα ὅμοιον μὲ τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα ἐνήργησαν πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε ἐκλογαί. Παρ' ὅλην τὴν ἔξαψιν τῶν παθῶν τὰ ὁποῖα πάντοτε φέρει μία ἐκλογή, ἡ τάξις ἐτηρήθη, διότι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν εἶχε κανένα λόγον νὰ τὴν διαταράξῃ. Τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν ἐτηρήθη τάξις παντοῦ. Καὶ ἐνῷ οἱ πολῖται τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπερίμεναν νὰ μάθωσι ποία νέα Κυβέρνησις ἐσχηματίσθη, οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν ἐρχόμενοι τὴν πρωΐαν τῆς 6 Μαρτίου εἰς τὰς ὁδοὺς ἐδέχοντο κατὰ κεφαλὴς ἕνα καταιωνισμὸν προκηρύξεων ἐκ τῶν ὁποίων ἐμάνθανον ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐψήφισε συμφώνως μὲ τὰς ἀπόψεις τὰς ὁποίας ἐπίστευεν ὀρθὰς ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας, οὗτος κατέλυε τὰς ἐλευθερίας του καὶ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα. Κύριοι βουλευταί, δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ χαρακτηρίσω ποῖος εἶναι ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα οἱ μὲν θὰ τὰ ἀνυψώσουν εἰς τὸν οὐρανόν, οἱ δὲ θὰ τὰ καταβιβάσουν εἰς τὸν Ἅδην. Ἡ ἱστορία θὰ κρίνῃ περὶ αὐτοῦ ὅπως καὶ περὶ ὅλων οἱ ὁποῖοι ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ παρελθόντα γεγονότα. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἀμφισβητήσῃ εἶναι ὁ σύνδεσμος τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας καθ' ὅλην τὴν δημοσίαν ζωὴν ἐπέδειξεν ἕνα βαθὺν σεβασμὸν πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων, πλήρη ὑποταγῆς... Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων κατὰ τὴν μαρτυρικὴν αὐτοῦ κατάθεσιν λέγει ὅτι ὁ σεβασμὸς τὸν ὁποῖον ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἦτο τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἐπιρροῆς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ σεβασμοῦ τούτου, καὶ ὅτι ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας θὰ τὸν ὑπήκουεν.

Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας εἶχε πλήρη ἀφοσίωσιν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων. Αἱ σχέσεις των δὲν ἦσαν σχέσεις μεταξὺ δύο ἀνδρῶν ἴσων. Ἡ ἀνωτέρα διάνοια τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, τὸ κῦρος του ἐκ τοῦ παρελθόντος, ἡ ἐπιρροὴ ἐκυριάρχουν ἀπολύτως ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ Ἑλλάδα εὐημεροῦσαν μὴ κυβερνωμένην παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων. Εἰς μίαν μόνην περίστασιν ἀφίστατο ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, εἰς τὸ 1927, ὁπότε, κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἐβοήθησε τὴν τότε Οἰκουμενικὴν Κυβέρνησιν ὅπως τηρήσῃ τὴν ἔννομον τάξιν. Ἀλλὰ μὴ λησμονεῖτε ὅτι τότε ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων δὲν εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Εἶχε δηλώσει ὅτι ἀπεῖχεν αὐτῆς ὁριστικῶς, εὑρίσκετο δὲ καὶ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς

τὴν Κρήτην. Ἔκτοτε μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας εὑρίσκετο πάντοτε εἰς τὸ πλευρόν του. Εἶναι ὁ πρῶτος καὶ καλύτερος ὑπασπιστής του. Καθ' ὅλον τὸ προεκλογικὸν στάδιον ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας εὑρίσκετο εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων. Ἔχει πλήρη πεποίθησιν, ὅπως καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, ὅτι αἱ ἐκλογαὶ θ' ἀποδῶσιν ἀναμφισβητήτως ὑπὲρ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Ἀμφιβολίαι τοῦ μένουν μόνον κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, ὁπότε μεταβαίνει εἰς Θεσσαλονίκην. Αἰσθάνεται ἀνησυχίας τινὰς καὶ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ στρατηγοῦ Κλάδου ὁμιλεῖ εἰς τὸν στρατηγὸν Κλάδον περὶ ἐνδεχομένου κινήματος. Ἐπιστρέφει εἰς Ἀθήνας, εὑρίσκεται σχεδὸν καθημερινῶς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς δὲν ἀποσπᾶται ἀπ' αὐτοῦ, τὸ ἑσπέρας τῆς ἐκλογῆς διαμένει μέχρι βαθείας νυκτὸς μετ' αὐτοῦ, δεχόμενος καὶ αὐτὸς τὰ καταφθάνοντα ἀποτελέσματα. Τὰ καταφθάνοντα ἀποτελέσματα δὲν εἶναι σύμφωνα οὔτε μὲ τὰς πεποιθήσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκδηλώσει τότε ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, καὶ ψυχικὰ οὔτε μὲ τὰς πεποιθήσεις τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔρχονται αἱ ἀποτυχίαι, ὡς ἡ τῆς ἐπαρχίας τῶν Πατρῶν καὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον τέλος ἡ ἀποτυχία τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἀθηνῶν. Μέχρι τῆς 2ας μεταμεσονυκτίου εὑρίσκεται ὁ Πλαστήρας παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν Φιλελευθέρων. Τὴν 2αν μετὰ μεσονύκτιον, ὁπότε πλέον ἡ νίκη τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καὶ τῶν συμπραττόντων μετ' αὐτοῦ κομμάτων εἶναι σαφής, ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων καὶ μεταβαίνει μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Κατεχάκη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπως ἐκεῖθεν κηρύξῃ τὴν δικτατορίαν. Τὴν αὐτὴν ὥραν 2αν μετὰ μεσονύκτιον εὑρίσκοντο εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος καὶ ὁ στρατηγὸς Κωνσταντῖνος Μανέτας διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.

Ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος ἐν τῇ καταθέσει του λέγει, ὅτι ἐκείνην τὴν ὥραν, ἐκ τῶν καταφθανόντων ἀποτελεσμάτων, πείθεται περὶ τῆς ἐπικρατήσεως κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καὶ μὴ αἰσθανόμενος οὐδεμίαν ἐκ τούτου ἀνησυχίαν οὔτε διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν, εἶδε δδηγίας τινὰς σχετικὰς μὲ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸν οἶκον του διὰ νὰ κατακλιθῇ ἥσυχος. Καθ' ὁδὸν συναντᾷ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ εἰς τῶν ἐπιβαινόντων ἀξιωματικῶν τοῦ λέγει ὅτι τὸν ζητοῦν εἰς τὸ ὑπουργεῖον. Πηγαίνει ἐκεῖ καὶ εὑρίσκεται πρὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, πρὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μεταξὺ ἐκεῖ καὶ ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας λέγει πρὸς ὅλους, πιθανῶς καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου, «ἐγὼ θὰ κηρύξω τὴν δικτατορίαν». Ἕνας ἀνθίστατο ἐναντίον τῆς ἰδέας αὐτῆς: Ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος, ὁ ὁποῖος παρουσίασε τὰ μέγιστα κακά, τὰ ὁποῖα θὰ ἐγίνοντο ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἰδέα αὐτή. Ἐπακολουθεῖ μεταξὺ τῶν παρευρισκομένων ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν διαλογικὴ συζήτησις. Ὁ στρατηγὸς κ. Μανέτας ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸς τὸν στρατηγὸν Ὀθωναῖον. Δὲν φθάνουν εἰς κανὲν ἀποτέλεσμα. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἀναχωρεῖ, κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου, φαινομενικῶς ἀπογοητευμένος. Φαινομενικῶς ἀπογοητευμένος, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ἰδέαν του τὸν στρατηγὸν Ὀθωναῖον. Ἐκεῖ ἦτο ὁ κόμβος τοῦ ὅλου ζητήματος, τί θὰ ἔπραττεν ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ἀπὸ τοῦδε, διὰ νὰ μὴ τὸ ἐπαναλάβω εἰς τὴν τελευταίαν ἀγόρευσίν μου, ὅτι ἡ στάσις αὕτη τοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου, ἡ ἀνένδοτος στάσις εἰς ὅλας τὰς παρορμήσεις ὅπως βοηθηθῇ ἡ πορεία τοῦ κινήματος τούτου, ἔδωσε τὴν ἀποφασιστικὴν τροπὴν εἰς ὅλην τὴν κατάστασιν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα, ὁ ὁποῖος μεταβαίνει κατὰ τὰς καταθέσεις εἰς τὸ Α' Πεζικὸν Σύνταγμα, ἀποφασισμένος νὰ κηρύξῃ τὴν δικτατορίαν, ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος προτρέπει τὸν

Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Σώματος Στρατοῦ νὰ μεταβοῦν παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ διὰ νὰ τοῦ ἀναγγείλουν τὰ συμβάντα. Μεταβαίνουσιν οὗτοι ἐκεῖ, ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος παραμένει εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἀναμένει τὸ ἀποτέλεσμα.

Παρέρχεται ἱκανὴ ὥρα καὶ κατόπιν ἐπιστρέφει ὁ στρατηγὸς Κωνσταντῖνος Μανέτας καὶ λέγει ὅτι ἀναζητεῖται ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτο ὁ στρατηγὸς μεταβαίνει εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ. Ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος ἀναμείνας ἀκόμη ὀλίγην ὥραν καὶ ἀνησυχῶν μεταβαίνει καὶ αὐτὸς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Εἶναι ἡ ὥρα τρίτη πρωϊνή, καὶ εὑρισκόμεθα ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὴν ἑξῆς κατάστασιν: Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πρωθυπουργοῦ εὑρίσκονται ὁ ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, νομίζω καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν...

Γ. ΜΑΡΗΣ : Μάλιστα.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : ὁ διοικητὴς τοῦ στρατοῦ ἀρχιστράτηγος στρατηγὸς Ὀθωναῖος, καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ Σώματος Στρατοῦ. Δηλαδὴ τὸ Κράτος ὁλόκληρον, ἐν ὅλῃ του τῇ συνάμει καὶ ἐν ὅλῃ του τῇ ἐπιβολῇ καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας, ὁ ὁποῖος τοὺς λέγει θὰ μεταβῶ νὰ κηρύξω δικτατορίαν καὶ δὲν ἀκούω τίποτα. Αὐτοὶ δὲ συνεζήτουν μετ' αὐτοῦ ἐὰν τοῦτο εἶναι ὀρθὸν ἢ ὄχι, καὶ θὲν τὸν ἁρπάζουν νὰ τὸν κλείσουν εἰς ἕνα δωμάτιο καὶ νὰ τὸν δέσουν ὡς παράφρονα. *(Χειροκροτήματα.)*

Ἡ συζήτησις αὐτὴ ἡ διαλογικὴ ἐκράτησεν ἕως τὰς 3.30' τὸ πρωΐ. Εἰς τὰς 3.30' τὸ πρωΐ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἀπέρχεται. Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ Ὀθωναῖος καὶ Μανέτας ἀμφιβάλλουν ἀκόμα ἂν θὰ τὸ πραγματοποιήσῃ, ὁ ἀρχηγὸς ὅμως τῶν Φιλελευθέρων δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τούτου ποσῶς. Γνωρίζει τί πρόκειται νὰ πράξῃ. Γνωρίζει καὶ ποῦ μεταβαίνει ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας. Ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων καὶ πρωθυπουργὸς μετέβαινε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ 1ον Σύνταγμα τοῦ Πεζικοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πλεῖστον τῶν στελεχῶν ἦσαν συμπολῖται του ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ἔλεγε μὴ ἀκοῦτε τὰς μωρίας τὰς ὁποίας σᾶς λέγει αὐτός, ἁρπάξετέ τον καὶ δέσατέ τον, δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ κανεὶς ποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα; Μ' ὅλον τοῦτο, ἐνῶ τὸ ἐγνώριζε, δὲν ἔκαμε καμίαν ἐνέργειαν. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι τὸ ἐγνώριζεν εἶναι δύο συνομιλίαι, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ ὀλίγον προηγουμένως ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ διευθύνοντος τὸ ἐκεῖ ὑπαραστικὸν κέντρον. Τὴν νύκτα ἐκείνην ἐγένετο ἡ ἑξῆς συνομιλία...

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ : Ποῖος τὸ καταθέτει;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Τὸ καταθέτει ὁ Διευθυντὴς τοῦ ὑπαραστικοῦ τηλεφωνικοῦ κέντρου ἐν Θεσσαλονίκῃ. Αἱ συνομιλίαι αὗται κρατοῦνται εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, διότι εἶναι ζήτημα κατόπιν πληρωμῆς καὶ ἀναφέρονται τὰ συνομιλήσαντα πρόσωπα. Εἰς τὰς 2.40' ὁμιλεῖ ὁ κ. πρωθυπουργὸς μετὰ τοῦ κ. Ἐξηντάρη Γενικοῦ Διοικητοῦ ἐπὶ 6 λεπτὰ τῆς ὥρας. Τὴν 3.30' κατὰ τὴν κατάθεσιν ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ στρατηγοῦ Κλάδου ὁ κ. Ἐξηντάρης συναντᾷ τὸν στρατηγὸν Κλάδον καὶ τοῦ ἀναγγέλλει ὅτι ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ἐπανάστασις, ἐκηρύχθη δικτατορία καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν ὑφίσταται πλέον. Ἐγὼ καταθέτω τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας σας! Εἶναι προφανὲς τί ἀνήγγειλεν ὁ κ. πρωθυπουργὸς εἰς τὸν κ. Ἐξηντάρην εἰς τὰς 2.40', εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ κ. Ἐξηντάρης εἰς τὰς 3.30' λέγει εἰς τὸν στρατηγὸν Κλάδον.

Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ : Συμπέρασμα ἰδικόν σας.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ὥστε εἰς τὰς 3.30' ἀκριβῶς, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πλαστήρας ἀναχώρει ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Α' Σύνταγμα διὰ νὰ κηρύξῃ ὁριστικῶς τὴν δικτατορίαν, ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ κ. Ἐξηντάρης μετὰ προηγουμένην συνομιλίαν μετὰ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, καταθέτει τὴν ἐξουσίαν εἰς

τὰς χεῖρας του. Ἐδῶ εἶναι αἱ ἐκθέσεις. Ἂν πράγματι δὲν εἶναι ἀκριβεῖς θὰ τὸ πιστοποιήση ἡ ἀνάκρισις.

Γ. ΕΞΗΝΤΑΡΗΣ : Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίση τὰ πράγματα εἰς τὴν Βουλὴν εἶναι ὁ Γεν. Διοικητὴς ἐν Θεσσαλονίκῃ. Μετὰ τοῦ σεβαστοῦ μου ἀρχηγοῦ δὲν ἐπεκοινώνησα ὅλην τὴν νύκτα προσωπικῶς. Ἐζήτησα πολλάκις τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπεκοινώνησα μόνον μετὰ τοῦ κ. Σοφοκλῆ Βενιζέλου, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐζήτησα μόνον πληροφορίας περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐκλογῶν. Διὰ πρώτην φοράν, τὸ κίνημα, τὴν στάσιν τοῦ κ. Πλαστήρα τὴν ἔμαθα παρὰ τοῦ ἰδίου, ὅταν εἰς τὰς 3.30' ζητῶν νὰ εὕρω οἱονδήποτε ὑπουργόν, καὶ δὲν εὗρισκα, ἐζήτησα τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, καὶ ἀντὶ τοῦ κ. Κατεχάκη εὗρον εἰς τὸ τηλέφωνον τὸν κ. Πλαστήραν, ὁ ὁποῖος μοῦ ἀνήγγειλε προσωπικῶς ὅτι ἐκήρυξε δικτατορίαν. Οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Νὰ σᾶς διαβάσω τμῆμα τῆς ἐνόρκου καταθέσεως.

Π. ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΗΣ : Ὥστε ὁ κ. Γενικὸς Διοικητὴς τῆς Μακεδονίας, κατόπιν τῆς διαταγῆς τοῦ κ. Πλαστήρα, παρέδωσε τὴν ἐξουσίαν;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ : Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι πάλι αὐτό.

Γ. ΕΞΗΝΤΑΡΗΣ : Θὰ ὁμιλήσω κατόπιν ἐπὶ τῶν ζητημάτων.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Κύριοι Βουλευταί, θὰ σᾶς παρακαλέσω πολύ, ἐννοεῖτε πόσον δύσκολος εἶναι ἡ θέσις μου, νὰ μὴ μὲ διακόπτετε. Μόνον δύνανται νὰ μὲ διακόπτουν ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναφέρω.

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ : Ἀσφαλῶς ἔχετε δίκαιον, κ. ἀρχηγὲ τῶν Ἐλευθεροφρόνων, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναφέρετε ἑκάστοτε καὶ τὴν πηγήν. Διότι μᾶς λέγετε ἔγινε ἐτοῦτο, ἔγινε ἐκεῖνο, πρέπει ν' ἀναφέρετε καὶ πόθεν προέρχονται.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Πῶς δὲν τὸ ἀκούσατε; Σᾶς τὸ εἶπα.

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ : Ἀρχίσατε νὰ ὁμιλῆτε περὶ ἀποδείξεως μόνον διὰ τὰ γεγονότα Θεσσαλονίκης. Δι' αὐτὰ ἀληθῶς ἐρωτηθέντες καὶ πρὶν νὰ ἐρωτηθῆτε μᾶς εἴπατε ὅτι τὰ ἐξάγετε ἀπὸ ἕνα σημείωμα τὸ ὁποῖον ὑπάρχει...

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ὄχι σημείωμα. Ἀπὸ τὴν ἔνορκον κατάθεσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑπαραστικοῦ κέντρου Θεσσαλονίκης.

Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ : Ἡ ἀπορία τοῦ κ. συναδέλφου προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι ἐκθέτοντες τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης ἐφάνητε λέγων ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς συνδιαλέξεως τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ κ. Ἐξηντάρη ἀφεώρα τὸ κίνημα Πλαστήρα, ἐνῶ αὐτὸ εἶναι συμπέρασμα δικό σας.

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ : Δὲν πρόκειται περὶ διακοπῆς, πρόκειται περὶ μιᾶς παρακλήσεως: ὅταν ὀγάζετε ἕνα συμπέρασμα, πρέπει νὰ μοῦ λέγετε ποῦ στηρίζεσθε καὶ τὸ λέγετε.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Λυποῦμαι πολὺ ποὺ ὑποβάλλετε μίαν παράκλησιν διὰ ἕνα πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχω κάμει ἤδη.

Θ. ΤΟΥΡΚΟΒΑΣΙΛΗΣ *(Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας)* : Ἀφήσατε τὸν ρήτορα.

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ : Δὲν ἔχει καμίαν ἀνάγκην προστασίας ὁ ρήτωρ.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Κύριοι Βουλευταί, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Παρακαλῶ τὸν κ. Πρόεδρον νὰ μὲ προστατεύση.

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ : Νὰ διασαφηνίσω τουλάχιστον τί ἤθελα νὰ εἴπω, καὶ ἂς μὴ γίνη.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ὅσον ἀφορᾶ τὰς ὥρας σᾶς δίδω τὰς ἑξῆς πληροφορίας. Αἱ ὧραι τῶν συμβάντων τὰς ὁποίας ἀνέφερα μέχρι τοῦδε, προκόπτουν ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν στρατηγῶν κ.κ. Ὀθωναίου καὶ Μανέτα. Ὅσον ἀφορᾶ τὰ λεχθέντα ὑπ' ἐμοῦ διὰ τὴν Θεσσαλονίκην ταῦτα προκόπτουν ἐκ τῆς καταθέσεως τοῦ μάρτυρος Βασαρδάνη διευθυντοῦ τοῦ Ὑπαραστικοῦ Κέντροῦ. Σᾶς ἀναφέρω καὶ τὴν περικοπὴν τῆς μαρτυρίας ταύτης διὰ νὰ ἀπαντήσω ὄχι

ἐγὼ ἀλλὰ ἡ μαρτυρία εἰς τὸν κ. Ἐξηντάρην. Λέγει τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ Ὑπαραστικοῦ Τηλεφωνικοῦ Κέντρου:

«Εἰς τὰς 2.40' π.μ. τῆς 6ης Μαρτίου ὁ Γενικὸς Διοικητὴς συνωμίλησε μὲ τὸν Πρωθυπουργὸν ἐπὶ 6 λεπτά. Τὴν 2.55' τῆς ἰδίας, τὸ γραφεῖον Τύπου μὲ τὴν ἐφημερίδα «Πρωΐαν» ἐπὶ 6'. Τὴν 3.30' π.μ. τῆς ἰδίας ὁ Γενικὸς Διοικητὴς μὲ τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας ἐπὶ 9 λεπτά, τὴν 3.45' π.μ. τῆς ἰδίας ὁ Γενικὸς Διοικητὴς μὲ τὸν Πρωθυπουργὸν ἐπὶ 3 λεπτά. Τὴν 4.45' π.μ. τῆς ἰδίας ὁ Γενικὸς Διοικητὴς μὲ τὸν Πρωθυπουργὸν ἐπὶ 3 λεπτά. *(Θόρυβος ἐκ τῆς δεξιᾶς).*

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ : Μοῦ ἐπιτρέπετε; Θὰ σᾶς φανῇ παράξενον νὰ μὲ βλέπετε νὰ σηκώνωμαι διὰ νὰ ἔλθω εἰς ἐπικοινωνίαν τοῦ ρήτορος. Πρέπει νὰ ἔχητε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι δὲν πρόκειται εἰς τὴν συνεδρίαν ταύτην νὰ κρίνωμεν ἐὰν εἶμαι ἢ ὄχι ἔναχος. Πρόκειται νὰ ἀποφασίσωμεν ἐὰν πρέπει νὰ συσταθῇ ἡ ἐπιτροπή. Γνωρίζετε δὲ ὅλοι καλὰ ὅτι παρεκάλεσα τοὺς φίλους μου νὰ ψηφίσουν ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ συζήτησις λοιπὸν ἐπὶ τῶν γεγονότων θὰ γίνῃ μεθαύριον. Διακόπτοντες τόσον συχνὰ τὸν ρήτορα κινδυνεύομεν νὰ προκαλέσωμεν κάποιαν ταραχήν, ἡ ὁποία ὅλοι ἔχομεν συμφέρον νὰ μὴ γίνῃ.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Λοιπὸν σᾶς ἀνέφερα τὰς ὥρας. Ἔχω δὲ εἰς τὰς χεῖρας μου μίαν ἀναφορὰν τοῦ διοικητοῦ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ ἀντιστρατήγου Κλάδου τὴν ὁποίαν ἔχει ἀποστείλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ τῆς ὁποίας ἀντίγραφον ἔχει στείλει εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν λέγει τὰ ἑξῆς: *(Ἀναγινώσκει.)*

«Περὶ τὴν 3.30' τῆς πρωΐας ἀφυπνίσθην ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ἐξηντάρη, παρ' οὗ ἔμαθον μετ' ἐκπλήξεως ὅτι κατόπιν τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν ἀνασυσταθέντος, ὡς φαίνεται, τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου, ὅτι ἡ κυβέρνησις παρητήθη καὶ συνεπῶς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος πρέπει νὰ θεωρηθῇ παρητημένος».

Ἐπανέρχομαι εἰς τὰ συμβάντα τῶν Ἀθηνῶν. Μεταξὺ 3 καὶ 4 πρωΐνῆς ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας εὑρίσκεται εἰς τὸ Α' Σύνταγμα Πεζικοῦ εἰς τὸ ὁποῖον καὶ στηρίζεται. Ἐκεῖ καλεῖ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς ὁμιλεῖ. Ὑπάρχουν καταθέσεις κατὰ τὰς ὁποίας τοὺς εἶπε καθαρά, δὲν θὰ σᾶς τὰ ἀναφέρω, διότι εἶναι ὅλα δημοσιευμένα, τοὺς εἶπεν ὅμως ὅτι ἔχει ἐντολὴν ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων. Ἐγὼ ὅμως σᾶς δηλῶ κύριοι ὅτι δὲν στηρίζομαι εἰς τὰς καταθέσεις αὐτάς, διότι δὲν δύναμαι νὰ δώσω οὐδεμίαν... καὶ ἂν ἀκόμη τὸ εἶπεν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας. Τὸ ἀναφέρω ἁπλῶς διότι εἶναι γνωστόν. Καὶ ἀφοῦ ἔλαβε παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν τὸν λόγον τῆς τιμῆς των ὅτι θὰ τὸν ἀκολουθήσουν, μεταβαίνει τὴν 4ην πρωΐνὴν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, ὅπου καὶ κηρύσσει δικτατορίαν. Ἢ μᾶλλον καλεῖ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς λέγει ὅτι ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν δικτατορικὴν ἐξουσίαν καὶ τοὺς προτρέπει νὰ ἐκτελοῦν τὰς διαταγάς του. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, μεταξὺ 3ης καὶ 4ης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς στρατηγὸς Κατσώνας μεταβαίνει, 3.15' λεπτὰ πιθανὸν (ὡς ἐννοεῖτε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχῃ κανεὶς τὴν ἀκριβῆ διαίρεσιν τοῦ χρόνου) μεταβαίνει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπου δὲν εὑρίσκει τὸν Ὑπουργὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μανθάνει ὅτι τὸν ζητοῦν εἰς τὸ Σύνταγμα Πεζικοῦ. Πηγαίνει ἐκεῖ ἀλλὰ δὲν μένει, καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν οἶκον τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ὅπου θέλει νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, 3.30' ἕως 4 τὸ πρωΐ. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Χωροφυλακῆς ὁ ὁποῖος τοῦ ζητεῖ διαταγάς, λέγει, κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ ὑπομοιράρχου κ. Σαρτζεντάκη: «πηγαίνετε εἰς τὸν Πλαστήραν ἵνα λάβητε παρ' αὐτοῦ διαταγάς». Ὥστε μεταξὺ 3ης καὶ 4ης πρωΐνῆς, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχε κηρυχθῆ τὸ κίνημα, εἴχομεν πλήρη ἐγκατάλειψιν τῆς Δημοσίας δυνάμεως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στασιαστοῦ. Ἀλλὰ τώρα ἀρχίζει ἡ δευτέρα φάσις, ἡ ὁποία πραγματικῶς εἶναι λίαν ἀξιο-

παρατήρητος διά τὴν μεταβολὴν ἡ ὁποία ἀποδεικνύεται ὅτι ἐπῆλθεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Μεταξὺ 4ης καὶ 5ης πρωΐνῆς, καλοῦνται ἐσπευσμένως οἱ ἀφυπνιζόμενοι διοικηταὶ τῶν ἐν Ἀθήναις Σωμάτων.

Μανθάνουν ὁ εἷς παρὰ τοῦ ἄλλου τὰ συμβάντα, διαταγὰς δὲν ἔχουσι, τὸ Κράτος ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀργεῖ καὶ οἱ διοικηταὶ τῶν Σωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Ἀθήναις ἀποφασίζουν, ἀγόμενοι μόνον καὶ μόνον ἀπὸ τὸ αἴσθημα τὸ ὁποῖον αἰσθάνονται ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὴν ψυχήν των, ἀποφασίζουσι νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τοῦ κινήματος διὰ νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον ποὺ ἔχουν δώσει κρατοῦντες τὴν ἔννομον τάξιν. *(Χειροκροτήματα ἐκ τῆς δεξιᾶς.)* Μεταβαίνουν (διὰ νὰ μὴ εἰσερχώμεθα εἰς λεπτομερείας), ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ὅπου ἐκεῖ συναθροίζονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλοι μεταξὺ 4ης καὶ 5ης πρωΐνῆς καὶ ἀκόμα καὶ αὐτὸς ὁ διοικητὴς τοῦ Α' Συντάγματος Πεζικοῦ τοῦ μόνου στηρίζοντος τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν. Ἐκεῖ προσέρχεται ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος, τοὺς ὁμιλεῖ, τοὺς καταδεικνύει εἰς ποῖον ὄλεθρον ἄγεται ἡ Πατρὶς διὰ τοῦ κινήματος τούτου καὶ τοὺς εὑρίσκει ἄλλωστε συμφώνους ἐκ τῶν προτέρων ὅλους. Ἐκεῖ τοὺς εὑρίσκει ὁ στρατηγὸς Μανέτας, ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶναι σύμφωνος κατὰ τοῦ κινήματος καὶ τοῦ λέγουν ὅλοι, πλὴν τοῦ Συνταγματάρχου Διάμεση, ὅτι ἡμεῖς, ἀφοῦ σὺ ὁ στρατηγὸς εἶσαι ἐναντίον τοῦ κινήματος, δὲν θὰ δεχθῶμεν νὰ ἐκτελέσωμεν διαταγὰς ἄλλου παρὰ μόνον ἰδικάς σας, ἐφόσον εἶσαι καὶ ὁ φυσικὸς ἡμῶν διοικητής.

Ι. ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ : Ἀπὸ ποῖον ἀφυπνίσθησαν οἱ ἀξιωματικοί;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ἀγγελιοφόροι τοῦ Α' Συντάγματος Πεζικοῦ καθὼς καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ. Ἐκ δύο κατευθύνσεων προέρχεται ἡ συνάθροισις αὐτή.

Σ. ΜΠΙΝΟΠΟΥΛΟΣ : Ἀφοῦ τὰ ξέρετε καλύτερα τὰ πράγματα ἐσεῖς ἀπὸ ἐμᾶς, γιατί ἐρωτᾶτε ἀσκόπως;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Πλὴν τοῦ συνταγματάρχου Διάμεση εἶπα, ὁ ὁποῖος εὑρισκόμενος πρὸ τῆς ὁμοφωνίας τῶν διοικητῶν τῶν ἐν Ἀθήναις Σωμάτων, πρὸ τῆς ἀποφασιστικότητος τοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου, καὶ τὸ τονίζω τοῦτο, καὶ πρὸ τῆς στάσεως τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ὁ στρατηγὸς Κ. Μανέτας, λέγει: «Εὑρῆτε ἕνα τρόπο νὰ ἔγῃ ὁ Πλαστήρας ἀπὸ τὴν μέσῃ, διότι ἐμεῖς τοῦ ἐδώσαμε τὸν λόγον μας», ζητεῖ καὶ αὐτὸς τρόπον διαφυγῆς.

Τότε ἔρχεται ἕνα τηλεφώνημα ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅτι ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ζητεῖ νὰ ἰδῇ τὸν στρατηγὸν Ὀθωναῖον καὶ ἀπαντᾶ ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος: «Δὲν πηγαίνω, κύριοι, δὲν ἔχω καμίαν δουλειά» καὶ τοῦ λέγει τοῦ στρατηγοῦ Κ. Μανέτα καὶ πρὸς ὅλους μαζί: «Πηγαίνετε εἰς αὐτὸν καὶ εἴπατέ του ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ αὐτὴ ἡ κατάστασις καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν μέσην».

Πηγαίνουν ὅλοι ἐκεῖ μὲ τὸν στρατηγὸν Μανέταν ἐπὶ κεφαλῆς, ὅλοι δηλαδὴ οἱ διοικηταὶ τῶν ἐν Ἀθήναις Σωμάτων εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὸ ὁποῖον παρίσταται ὁ Πλαστήρας καὶ τοῦ λέγουν ὅτι δὲν τὸν ἀκολουθοῦν καὶ μόνον τὸ Α' Σύνταγμα Πεζικοῦ τοῦ μένει πιστόν.

Ἀλλ' οὔτε αὐτὸ συνεκίνησε τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν, καὶ θὰ ἰδῆτε διὰ ποῖον λόγον ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀγορεύσεώς μου, κρατήσατέ το ὑπὸ σημείωσιν.

Ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος δὲν εὑρίσκεται ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Οἱ σωματάρχαι ἀποχωροῦσι καὶ μένει ὁ στρατηγὸς Κ. Μανέτας, εὑρισκόμενος ἀφ' ἑνὸς μὲ τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν μὴ ἐννοοῦντα νὰ ὑποχώρῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τοὺς διοικητὰς τῶν ἐν Ἀθήναις Σωμάτων οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐναντίον τοῦ κινήματος, καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐκδίδουν κατὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπως ὁ συνταγματάρχης τοῦ Μηχανικοῦ Γιαννακόπουλος, ὅπως καταθέτει. Μὴ γνωρίζων αὐτὴν τὴν στιγμὴν τί νὰ πράξῃ, μολονότι δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι τὸ καθῆκον του ἦτο σαφῶς ἐνδεδειγμένον, καὶ θέλων νὰ εὕρῃ μίαν διέξοδον, καλεῖ τοὺς ἐν Ἀθήναις ἀντιστρατήγους τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ ἀνώτατον στρατιωτικὸν συμβούλιον, δηλαδὴ τὸν στρατηγὸν Μαζαράκην, τὸν στρατηγὸν Τσιμικάλην, τὸν στρατηγὸν Θ. Μανέταν, οἱ ἄλλοι ἦσαν ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος καὶ ὁ Κ. Μανέτας. Ταῦτα συμβαίνουν 5.30' - 7.30' πρωΐνῆν. Ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὰς 6.15', ὅπως ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων ἀναφέρει εἰς τὴν κατάθεσίν του ἐν τινι δημοσιεύματι τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπίσημον μορφὴν καταθέσεως, ὁ στρατηγὸς Κατεχάκης ὁ ὁποῖος εἶναι ἐν πλήρει γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι τὰ εἶχε παρακολουθήσει κατὰ μέγα μέρος, μεταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καὶ τὸν ἀφυπνίζει, καθὼς λέγει. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦ ἐκθέτει τὰ συμβαίνοντα καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ τοῦ ἐξέθεσε ὅτι ὁλόκληρος ἡ φρουρὰ πλὴν τοῦ 1ου Συντάγματος εἶναι ἐναντίον τοῦ κινήματος. Δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ τοῦ ἐξέθεσε ὅτι ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος εἶναι ἐναντίον τοῦ κινήματος, ἄλλωστε τὸ ἐγνώριζε ὁ κύριος ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, ὅτι τὰ Σώματα τὰ ἐν Ἀθήναις εἶχον συνταχθῆ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κ. Μανέταν καὶ δὲν ἐδέχοντο διαταγὰς ἄλλων. Ἀναμφισβητήτως τοῦ τὰ εἶπεν. Καὶ τοῦ λέγει ὁ στρατηγὸς Κατεχάκης ὅτι εἰς ἐμὲ δὲν μένει τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ μεταβῶ καὶ νὰ καταστείλω τὸ κίνημα διὰ τῆς βίας, ἢ νὰ παραιτηθῶ. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων τοῦ λέγει «Παραιτήσου», καὶ καλεῖ τὸν στρατηγὸν Κ. Μανέταν μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχον συνταχθῆ τὰ Σώματα τὰ ἐν Ἀθήναις, συνομιλεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀναθέτει τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως μὴ συγκρουσθῆ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα, ἀλλ' ἐναρμονίζων τὰς δυνάμεις του μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα ἀντιταχθῆ κατὰ πάσης διαταράξεως τῆς δημοσίας τάξεως. Περὶ τὸν στρατηγὸν Κ. Μανέταν εἶχε συνταχθῆ ὅλη ἡ δύναμις, ἡ ὁποία εἶναι ἀποφασισμένη ν' ἀντιταχθῆ κατὰ τοῦ κινήματος, δηλαδὴ ὅλαι αἱ δυνάμεις, πλὴν τοῦ 1ου Συντάγματος Πεζικοῦ, ὁ δὲ στρατηγὸς Κ. Μανέτας, λαμβάνων τὴν διαταγήν, ἀκολουθεῖ ταύτην νὰ μὴ χρησιμοποιήσῃ τὴν δύναμίν του καὶ νὰ συγκρουσθῆ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα ἀλλὰ νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς ἐνεργείας του μετὰ τοῦ στασιαστοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα πρὸς διατήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως. Καὶ ἐρωτῶ. Ποῖος θὰ ἠπείλει τὴν δημοσίαν τάξιν; ποῖος ἄλλος παρὰ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξεγείρετο κατὰ τῆς τοιαύτης στασιαστικῆς ἐνεργείας διὰ ν' ἀμυνθῆ ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων του καὶ τῶν ἐλευθεριῶν του κατ' αὐτοῦ τοῦ κινδύνου; Ἔπρεπε ὁ στρατηγὸς Κ. Μανέτας νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς δυνάμεις του μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ν. Πλαστήρα! Γνωρίζω τί ἐλέχθη καὶ τί ἠδύνατο νὰ λεχθῆ, ἡ αἱματοχυσία. Πῶς θὰ ἀποφύγουν τὴν αἱματοχυσίαν. Νὰ σᾶς εἴπω, κύριοι, ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ κυρίου ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ θέλῃ διὰ παντὸς τρόπου τὴν αἱματοχυσίαν, ὁμολογῶ ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴν θ' ἀπέσυρον τὴν κατηγορίαν ὁ ἴδιος. *(Χειροκροτήματα ἐκ τῆς δεξιᾶς.)*

Δὲν θέλω ν' ἀνατρέξω εἰς τὸ παρελθὸν διόλου. Μὴ μὲ παρεξηγήσῃ κανείς. Δὲν θέλω ν' ἀνατρέξω εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ ἀξιοτίμου ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1930, ὁπότε ἠπειλεῖτο τὸ κίνημα τοῦ στρατηγοῦ Παγκάλου, ὅτι ἐν ἀνάγκῃ θὰ μετέβαινεν εἰς τὰς νήσους, θὰ μετέφερεν ἐκεῖ τὰ νομοθετικὰ σώματα, ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἐνήργει πόλεμον ἐναντίον τοῦ κινήματος, ἂν ἀκόμη ἐπεκράτει εἰς ὅλην τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἀναφέρω ἁπλῶς. Ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ μὴ σᾶς διαβάσω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδήλωσεν ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων τὰς παραμονὰς τῶν ἐκλογῶν, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι παρελθόν· εἶναι παρόν. *(Ἀναγιγνώσκει τὰς γνωστὰς δηλώσεις τοῦ κ. Βενιζέλου, ὅτι θὰ συνέτριβε οἱονδήποτε ὁ ὁποῖος θὰ ἀπεπειρᾶτο νὰ κάμῃ κίνημα.)*

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ : Πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ εἴπῃ;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Σύμφωνοι. Ἐὰν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγε ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων τὸ ἐτήρει κατὰ τὴν 6ην Μαρτίου, ἐγὼ πρῶτος θὰ τοῦ ἔσφιγγα τὸ χέρι καὶ θὰ τὸν συνεχαιρόμην. Ἀλλὰ ὑπάρχει φαίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱματοχυσία καὶ αἱματοχυσία. Τὸ

αἷμα τῶν Ἑλλήνων ἴσως φαίνεται διαιρεῖται εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὸ αἷμα τῶν φίλων, τοῦ ὁποίου πᾶσα ρανὶς εἶναι πολύτιμος καὶ εἰς τὸ αἷμα τῶν ἄλλων, τῶν μὴ φίλων, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ χύνεται ἀφειδῶς.

Π. ΦΑΩΡΙΑΣ : Τοῦ ἰδίου τὸ αἷμα ἔρρευσε, κ. Μεταξᾶ.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Μετὰ τὴν συνέντευξίν του μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων ὁ στρατηγὸς Κ. Μανέτας μεταβαίνει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπου καὶ ἀνέμενε καὶ τὴν ἄφιξιν τῶν λοιπῶν ἀντιστρατήγων τοὺς ὁποίους εἶχε καλέσει. Τὸν ἀκολουθεῖ ὁ υἱὸς τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος. Προσέρχονται ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ κύριοι ἀντιστράτηγοι καὶ εὑρίσκονται περὶ τὰς 7½ τὸ πρωΐ ὅλοι συγκεντρωμένοι ἐκεῖ, πλὴν τοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου. Ὅλοι ἀπέκρουσαν μετ' ἀγανακτήσεως τὸ κίνημα τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα. Ὅλοι παρουσιάζουν ζωντανὰς τὰς καταστροφὰς τὰς ὁποίας θὰ ὑφίστατο ἡ Χώρα ἐὰν αὐτὸς ἐπέμενεν εἰς τὸ ἀπονενοημένον αὐτὸ διάβημα. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἐπιμένει. Ὑπάρχουν καταθέσεις τῶν στρατηγῶν Μαζαράκη καὶ Τσιμικάλη, εἰς τὰς ὁποίας οὗτοι ἀναφέρουσι ὅτι ἐκ τῶν συνομιλιῶν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα ἀντιλαμβάνονται ὅτι ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας τοὺς λέγει, μάλιστα ὁ στρατηγὸς Μαζαράκης προσθέτει σαφῶς, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων δὲν ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὸ κίνημα. Ἐὰν τὸ λέγω τώρα εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δὲν εἶναι διότι θέλω νὰ εἴπω ὅτι διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ἀξιόπιστος ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας, ἀλλὰ διότι ἦτο παρὼν εἰς τὰς συνδιαλέξεις καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων καὶ δὲν ἀγανακτεῖ καὶ δὲν τοῦ κλείνει τὸ στόμα. Ὁ στρατηγὸς Μαζαράκης μάλιστα λέγει ὅτι ἐκ τῆς στάσεως τοῦ κ. Σοφοκλῆ Βενιζέλου ἀντελήφθη ὅτι καὶ οὗτος δὲν ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὸ κίνημα.

Δὲν εἶναι αὗται βάσιμοι ἐνδείξεις; Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἀποκαλύπτει ὅλην τὴν ἐνδιάθετον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, λέγει πρὸς τὸν στρατηγὸν Θ. Μανέταν (εἶναι ἡ κατάθεσίς του, κ. Κούνδουρε) ὅτι, «μὰ ἐπὶ τέλους ἐγὼ δὲν σᾶς ζητῶ νὰ μὲ βοηθήσετε, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀντιδράσητε», διότι βεβαίως, ὅταν ἐγνώριζε ὅτι τὸ Σῶμα Στρατοῦ τὸ Πρῶτον ἔχει διαταγὰς νὰ μὴ συγκρουσθῇ μὲ τὸν στασιαστήν, ὅταν γνωρίζῃ ὅτι ἔχει διαταγὰς νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς ἐνεργείας του πρὸς τήρησιν τῆς Δημοσίας τάξεως, δὲν εἶχε καμίαν ἀνάγκην νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἔχει τὸ 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ. Ἀρκεῖ νὰ μὴ τοῦ ἀντιδράσουν καὶ θὰ ἦτο κύριος τῆς καταστάσεως καὶ μὲ ἕνα λόχον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἦτο κύριος τῆς καταστάσεως ὑπὸ τοιούτους ὅρους.

Θ. ΤΟΥΡΚΟΒΑΣΙΛΗΣ : Δὲν ὑπελόγισεν ὅμως τὸν Λαὸν τῶν Ἀθηνῶν.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Περὶ τὰς 8.30' τὸ πρωΐ οἱ ἀντιστράτηγοι ἀποφασίζουσι νὰ μεταβῶσι παρὰ τῷ κ. Πρωθυπουργῷ. Μεταβαίνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν του, πλὴν τοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου. Καὶ ὅλοι ἐκφράζονται ἐν ἀγανακτήσει κατὰ τοῦ κινήματος. Εἰς τὸ δωμάτιο εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκοντο, ἦσαν παρόντες ὁ Πρωθυπουργός, οἱ ἀντιστράτηγοι πλὴν τοῦ στρατηγοῦ κ. Ὀθωναίου καὶ ὁ κ. Σκουλᾶς. Ἔχω τὸν λόγον μου ποῦ τὸν ἀναφέρω. Τότε ὁ στρατηγὸς Τσιμικάλης, κατὰ τὴν κατάθεσίν του, προτείνει ὡς διέξοδον Κυβέρνησιν ἐκ τῶν ἀντιστρατήγων. Ὁ κ. Μαζαράκης συμφωνεῖ. Καὶ συμφωνεῖ καὶ ὁ τότε Πρωθυπουργός. Τὴν κυβέρνησιν τῶν ἀντιστρατήγων δὲν πρόκειται τώρα νὰ ξεκαθαρισθῇ ποῖος τὴν ἐπρότεινε πρῶτος, μολονότι οἱ δύο ἀντιστράτηγοι ἐπιμένουν εἰς τοῦτο. Διότι τοῦτο κατ' ἐμὲ εἶναι τελείως δευτερεῦον, διότι ἡ Κυβέρνησις τῶν ἀντιστρατήγων ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ σχηματισθῇ εἰς τὰς 8.30' τὸ πρωΐ δὲν εἶναι ἡ κυβέρνησις τῶν ἀντιστρατήγων ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη εἰς τὰς 8.30' τὸ δράδυ. Ἐπρόκειτο νὰ σχηματισθῇ Κυβέρνησις ἐξ ἀντιστρατήγων ἡ ὁποία νὰ παραλάβῃ τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν καὶ νὰ παραμείνῃ. Καὶ μάλιστα ὁ παρευρισκόμενος κ. Β. Σκουλᾶς προσθέτει : «Εἰς τὴν κυβέρνησιν ταύτην δύναται νὰ λάβῃ μέρος καὶ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας». Τὸ καταθέτει ὁ στρατηγὸς Μαζαράκης. Οἱ ἀντιστράτηγοι τὸ ἀποκρούουν ἀμέσως. Καὶ τώρα πρόκειται νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν

Στρατιωτικῶν, νὰ πείσουν τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν νὰ τοὺς παραδώσῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ κληθῇ καὶ ὁ Ὀθωναῖος νὰ θεχθῇ νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τοιαύτης Κυβερνήσεως. Διὰ νὰ πεισθῇ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, συνοδεύει τοὺς ἀντιστρατήγους καὶ ὁ κ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος ὅπως πιστοποιήσῃ τοῦτο εἰς τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν.

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ : Εἶναι ἡ πρώτη φορά;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Εἶναι ἡ δευτέρα φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν μεταβαίνει, κατὰ τὰς καταθέσεις, ὁ κ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐὰν μετέβη καὶ ἄλλην φορὰν δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ τὸ γνωρίζω, διότι δὲν τὸ ἤδρα εἰς τὰς καταθέσεις.

Μεταβαίνει μετὰ τῶν ἀντιστρατήγων. Ἐκεῖ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας πείθεται ἀμέσως, ἁπλῶς διαμαρτυρόμενος ὅτι «κρῖμα ποῦ ἐχάθηκε αὐτὴ ἡ περίστασις», καὶ πλέον δὲν παρουσιάσθη καμία ἄλλη δυσκολία, παρὰ ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος. Ὁ κ. ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, βεβαιωθεὶς περὶ τοῦ σχηματισμοῦ μιᾶς τοιαύτης κυβερνήσεως, μετέβη εἰς Φάληρον πρὸς συνάντησιν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Δημοκρατίας. Καὶ τώρα τί λέγει πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας; Ἐὰν ἡ Βουλὴ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος ἀνάκρισιν, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ παρουσιασθοῦν οἱ μάρτυρες οἱ ὁποῖοι θὰ καταθέσουν τοῦτο τὸ ὁποῖον θὰ εἴπω τώρα. Ἄλλωστε περὶ τούτου ὑπάρχει καὶ πληροφορία ἐφημερίδος, ἡ ὁποία ἔχει τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι ἐξελέγχει πάντοτε τὰς εἰδήσεις της.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ : Ποία εἶναι αὕτη;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ἡ «Ἑστία» *(Γέλωτες ἐκ τῆς ἀριστερᾶς.)* Κατὰ τὴν 13ην Μαρτίου παρουσιάζεται ἡ ἐφημερὶς αὕτη καὶ λέγει: «Καθώρισε δὲ σχετικῶς ὁ κ. Βενιζέλος ὅτι: ἐφόσον ὅλοι γνωρίζομεν ἤδη τὴν ἀνεπάρκειαν καὶ τὰ τρωτὰ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, ἃς κληθοῦν οἱ ἀντιστράτηγοι νὰ σχηματίσουν τὴν κυβέρνησιν καὶ συνεννοούμενοι μετὰ τοῦ κ. Πλαστήρα νὰ καθορίσουν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τοῦ Συντάγματος τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην τροποποιήσεως διὰ νὰ τὰ καταργήσουν ἢ νὰ τὰ τροποποιήσουν». Αὐτὸν τὸν σκοπόν, κύριοι, εἶχεν ἡ κυβέρνησις τῶν ἀντιστρατήγων, τῆς πρωΐας, διότι ὑπάρχει καὶ κυβέρνησις τῶν ἀντιστρατήγων τῆς ἑσπέρας, ἡ ὁποία εἶναι ἄλλη. Ἂν ἀμφιβάλλετε ἀκόμη, ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω, ὀφείλω νὰ σᾶς ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἔχω τοῦτο ἐκ καταθέσεως μαρτυρικῆς, δύναται ὅμως νὰ ληφθῇ καὶ τοῦτο ἐκ καταθέσεως μαρτυρικῆς. Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, παρουσιάζονται τὰ «Ἀθηναϊκὰ Νέα», περὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀξιότιμος πτέρυξ, ἡ ἀριστερά, δὲν πιστεύω νὰ ἔχῃ ἀντίρρησιν ὅτι εἶναι καλῶς πληροφορημένα, καὶ γράφουν: «Οἱ ἀντιστράτηγοι μετὰ συζήτησιν ἐπρότειναν ὅπως ὑποβληθῇ εἰς τὸν κ. Πλαστήραν ἡ πρότασις ὅπως σχηματισθῇ ἡ προσωρινὴ στρατιωτικὴ κυβέρνησις ἡ ὁποία νὰ προέλθῃ εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν μὲ τὴν ἑξῆς βάσιν: «Ἐπειδὴ κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἰδίως ἐκλογὰς ἀπεδείχθη ἡ πλήρης χρεωκοπία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, νὰ ἐπέλθουν αἱ ἀναγκαῖαι τροποποιήσεις εἰς τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς Χώρας εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξουδετερωθοῦν τὰ μειονεκτήματα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος» ἰδοὺ ποῦ ἤθελαν νὰ ὁδηγήσουν τοὺς ἀντιστρατήγους χωρὶς οὗτοι νὰ τὸ ἐννοήσουν. Ἀλλὰ τί μᾶς λέγει καὶ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἐκ Ρόδου; Εἶναι δηλώσεις ἀναγραφεῖσαι εἰς τὸ «Ἔθνος» (ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα) εἶναι καὶ αὐτὴ σοβαρὰ ἢ δὲν εἶναι σοβαρὰ ἐφημερίς; «Ἡ Ἑλλάς, διὰ νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ εὐημερήσῃ, χρειάζεται ἰσχυροτάτην κοινοβουλευτικὴν κυβέρνησιν διαθέτουσαν πλειοψηφίαν ἀπόλυτον εἰς τὰ δύο Νομ. Σώματα. Δι' αὐτὸ καὶ κατέλαβον τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὴν νύκτα τῶν ἐκλογῶν τῆς 5ης Μαρτίου. Διὰ νὰ προλάβω τὰ ἔκτροπα ἀφ' ἑνός, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ ἐπροκαλοῦντο ἐκ μέρους τῶν ἐπιτυχόντων, καὶ διὰ νὰ ἔκαμνα νέας ἐκλογὰς ἀργότερα ὥστε νὰ προήρχετο ἐξ αὐτῶν ἰσχυρὰ καὶ διώσιμος κοινοβουλευτικὴ κυβέρνησις». Ἡ κυβέρνησις ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ἀποτελεσθῇ τὴν πρωΐαν τῆς 6ης Μαρτίου ἀπὸ τοὺς ἀντιστρατήγους, οἱ ὁποῖοι πραγματικῶς δὲν

ἐφάνησαν ἀφελεῖς ὅσον τοὺς ἐνόμιζον, δὲν μυρίζει ὅμοια μὲ τὴν ὑπηρεσιακὴν κυβέρνησιν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας θὰ ἔκαμνε κατόπιν νέας ἐκλογὰς διὰ νὰ προέλθῃ ἐξ αὐτῶν ἡ ἰσχυρὰ καὶ διώσιμος κοινοβουλευτικὴ κυβέρνησις;

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, καθ' ἣν στιγμὴν εὑρίσκετο ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων παρὰ τῷ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας, μετέβαινε καὶ ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀντιστρατήγων, ὅπου τοῦ ἐπροτείνετο νὰ γίνῃ πρόεδρος τοιαύτης κυβερνήσεως. Καὶ ἰδοὺ τί λέγει: «Ἀντέταξα κατηγορηματικὴν ἄρνησιν, καθόσον ἐπίστευα, ὅτι ὑφ' ἃς συνθήκας εὑρισκόμεθα, μία διαδοχὴ τῆς δικτατορίας παρὰ στρατιωτικῆς Κυβερνήσεως δὲν θὰ ἐπρολάβαινε οὔτε αἱματοχυσίαν, οὔτε θὰ ἦτο ὠφέλιμος». Ὁ στρατηγὸς Ὀθωναῖος καὶ κατόπιν του οἱ ἄλλοι ἀντιστράτηγοι ἐννοοῦσιν ἤδη περὶ τίνος πρόκειται καὶ δὲν ἀπατῶνται διότι, ὅταν κατόπιν τὴν ἑσπέραν προτείνεται ἡ ἄλλου εἴδους κυβέρνησις τῶν ἀντιστρατήγων, ὁ Ὀθωναῖος τὴν δέχεται. Καὶ κατόπιν τούτου καὶ ὁ στρατηγὸς Μαζαράκης, ἀντιληφθεὶς περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἀπεχώρει καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως, ἀπεχώρει καὶ ὁ Τσιμικάλης, καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ Μανέτα, ἡ ὑπόθεσις ἔπιπτεν εἰς τὸ νερό. Εὑρισκόμεθα περίπου εἰς τὰς 10.15′ τὸ πρωΐ. Τὴν εἴδησιν περὶ τοῦ ἀδυνάτου τοῦ σχηματισμοῦ μιᾶς κυβερνήσεως ἐξ ἀντιστρατήγων πληροφορεῖται ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, εὑρισκόμενος εἰσέτι παρὰ τῷ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας. Ἐκφράζει τὴν λύπην του. Δὲν ἀμφιβάλλω. Συνεννοεῖται μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὅπως ἀποστείλωσι τὸν στρατηγὸν Ταρσούλην, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ μεταπείσῃ τὸν στρατηγὸν Ὀθωναῖον καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων ἀπέρχεται. Ἐπανέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας καί, μετὰ μίαν συνάντησιν μετὰ τοῦ κ. Μαξίμου, μεταβαίνει καὶ καλεῖ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ὀσφρανθεὶς ὅτι κάτι συμβαίνει, ἀποστέλλει μὲν τὸν στρατηγὸν Ταρσούλην ὅπως συναντήσῃ τὸν στρατηγὸν Ὀθωναῖον, τοῦ λέγει ὅμως : «Δὲν πᾶς νὰ ἴδῃς καὶ τὸν κ. Τσαλδάρην;» Καὶ βλέπει ὁ στρατηγὸς Ταρσούλης τὸν ἀξιότιμον ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καὶ τοῦ ὁμιλεῖ περὶ στρατιωτικῆς κυβερνήσεως. Ἀλλὰ ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇ ἄλλου εἴδους κυβέρνησιν ἀντιστρατήγων παρὰ ἐκείνην ἡ ὁποία προσωρινῶς μόνον θὰ ἐσχηματίζετο διὰ νὰ τηρήσῃ τὴν τάξιν καὶ ἡ ὁποία εὐθὺς ἀμέσως, μόλις αὐτὸς τὸ ἐζήτει, θὰ παρέδιδε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ πλειοψηφοῦν κόμμα. Ὁ στρατηγὸς Ταρσούλης μετὰ τοῦτο εὑρίσκει τὸν στρατηγὸν Μανέταν εὑρισκόμενον ἔξωθεν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ λέγει: «ὑπάρχει ἐλπὶς ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ κυβέρνησις ἀντιστρατήγων, ἀλλὰ κυβέρνησις ἀντιστρατήγων ἡ ὁποία θὰ εἶναι καθαρῶς ὑπηρεσιακή, ἡ ὁποία θὰ παραδώσῃ ἀμέσως τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ πλειοψηφῆσαν κόμμα». Καὶ λέγει ὁ κ. Μανέτας, ἂς πᾶμε νὰ ἰδοῦμε τὸν Ὀθωναῖον, καὶ ὁ Ὀθωναῖος τώρα βλέπει ὅτι αὐτὴ εἶναι ἄλλου εἴδους κυβέρνησις ἀντιστρατήγων καὶ ὄχι τῆς «πρώτας» καὶ δέχεται, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ στρατηγὸς ἀπὸ κάθε εἴδους πλάνην λέγει τὸ ἑξῆς: «Θέλω νὰ τὸ ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος».

Τὸν εἰδοποίησε περὶ τῆς τροπῆς ταύτης τῶν πραγμάτων τὸν ἀξιότιμον ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων ὁ στρατηγὸς Μανέτας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου; Τὸ ἀγνοῶ. Δύναμαι ὅμως νὰ τὸ ὑποθέσω ὅτι τὸν εἰδοποίησεν, καὶ τότε, ἐνῶ τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὁ Πρωθυπουργὸς μεταβαίνει εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ λέγει ὅτι τὸ κίνημα ἐπεκράτησε καὶ ὑποβάλλει τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως. Τὸ κίνημα ἐπεκράτησεν εἰς τὰς 12 τὸ μεσημέρι! Εἰς τὰς 12 τὸ μεσημέρι ἡ φρουρὰ τῶν Ἀθηνῶν, πλὴν τοῦ Α' Πεζικοῦ Συντάγματος, εἶναι κεκηρυγμένη ἐναντίον τοῦ κινήματος. Εἰς τὰς 12 τὸ μεσημέρι εἶχεν ἤδη φθάσει ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τοῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος εἰς τὴν Λάρισαν. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ τῆς Λαρίσης εἰδοποιεῖ ὅτι θὰ βαδίσῃ κατὰ

τῶν Ἀθηνῶν, ἐὰν ἤθελον ἐμμείνει αἱ Ἀθῆναι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πλαστήρα. Εἰς τὰς 12 τὸ μεσημέρι ἔχουν γίνει εἰς τὴν Θεσσαλονίκην πράγματα παράδοξα. Ὅλα τὰ Σώματα τῆς Θεσσαλονίκης ἐξαναγκάζουν τὸν στρατηγὸν Κλάδον Θιστάζοντα, τὸν ἐξαναγκάζουν νὰ στείλῃ τηλεγράφημα εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, ὅτι τίθεται εἰς τὸ πλευρόν του πρὸς ἐξεύρεσιν κοινοβουλευτικῆς λύσεως. Καὶ ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἐνῶ ταῦτα συμβαίνουν καὶ ἔχει πλήρεις περὶ τούτων πληροφορίας ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, ἀναφέρει εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας ὅτι ἐπεκράτησε τὸ κίνημα! Ἀλλὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ κίνημα ἔστω καὶ τυπικῶς, ὄχι διὰ νὰ σωθῇ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας, οὔτε διὰ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τούτου ζήτημα ἀρμοδιότητος ἢ ὄχι τῆς δίκης. Τὸ κίνημα ἔδει νὰ ἐπικρατήσῃ διὰ παντὸς τρόπου διὰ τὸν ἑξῆς λόγον, τὸν ὁποῖον ἐκθέτει ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων εἰς τὴν κατάθεσίν του: «Ἐπειδὴ δὲ ἠμπορεῖ νὰ γεννηθῇ ἡ ἀπορία τί θὰ ἐγίνετο λοιπὸν ἐὰν ἡ μὲν νόμιμος κυβέρνησις ἀπέστεργε μέχρι τέλους νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὸ κίνημά του, ὁ δὲ Πλαστήρας ἀπέκρουε τὴν προταθεῖσαν εἰς αὐτὸν λύσιν, ἐπιθυμῶ νὰ διαδηλώσω ὅτι προέβλεφα καὶ τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο καὶ ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο νὰ ἀποσυρθῶ ὁριστικῶς τῆς ἀρχῆς, νὰ ἀφήσω δὲ τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν ν' ἀναλάβῃ ὑπ' εὐθύνην του ὅλην τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι πρὸ τῆς παρελεύσεως πολλῶν ἡμερῶν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας θὰ ἐπείθετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχὴν καὶ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς νόμιμον συνταγματικήν, τονίζω συνταγματικήν, καὶ ὄχι κοινοβουλευτικὴν κυβέρνησιν».

Ὥστε, κύριοι, ἐὰν ἐγκαταλείπετο ὅλη ἡ κυριαρχία εἰς τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν καὶ τὸ κίνημα ἐπεκράτει κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὅτε ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας θὰ ἐπείθετο νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχήν, σᾶς ἐρωτῶ ποῖος θὰ ἦτο ὁ πολιτικὸς κόσμος πλέον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἐλάμβανε τὴν ἀρχήν; σᾶς ἐρωτῶ, διότι ὁ μὲν ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος εἶχε συλληφθῆ ἀπὸ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, βουλευταὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶχον συλληφθῆ τὴν ἰδίαν πρωΐαν, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος εὑρίσκετο ὑπὸ καταδίωξιν, ἡ διαταγὴ τῆς συλλήψεως εἶχεν ἐκδοθῆ ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 6ης Μαρτίου, ἐπρόφθασεν ὅμως εὐτυχῶς καὶ μετέβη εἰς Λάρισαν, ἀμφιβάλλετε ὅτι κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας θὰ ἐκυριάρχει ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ὅτι δὲν θὰ ἐλαμβάνοντο μέτρα ἐξουδετερώσεως ὅλου τοῦ ἄλλου πολιτικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ συνεφώνει μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα; Ἰδοὺ διατί τὸ κίνημα τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα ἔπρεπε νὰ ἐπικρατήσῃ κατὰ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων. *(Χειροκροτήματα.)*

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, 12ης μεσημβρινῆς καὶ πέραν, εὑρισκόμεθα ἐν πλήρει ἀκυβερνησίᾳ. Ἂν ἐξηκολούθουν τὰ πράγματα, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀκολουθήσετε διὰ νὰ σᾶς παραστήσω τὴν εἰκόνα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εὑρίσκετο ἡ Ἑλλάς: ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν ἓν μόνον Σύνταγμα Πεζικοῦ στασιάσαν, ἡ λοιπὴ φρουρὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐναντίον τοῦ κινήματος ἀλλὰ ἀδρανοῦσα, μὴ δυναμένη νὰ ἐνεργήσῃ διότι τοιαύτας εἶχε διαταγὰς ὁ διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ. Τὸ 2ον Σῶμα Στρατοῦ ἕτοιμον νὰ βαδίσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ 3ον Σῶμα Στρατοῦ πιέζον τὸν διοικητήν του ἐν Θεσσαλονίκῃ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας — διάφορα Σώματα τὸ ἐζήτησαν καὶ αὐτὸ — αἱ φρουραὶ τῆς Πελοποννήσου ἐν πλήρει ἐξεγέρσει κατὰ τοῦ Πλαστήρα.

Β. ΣΑΓΙΑΣ *(Ὑφυπουργὸς Πολιτικοῦ Γραφείου)* : Ὄχι ἐν ἐξεγέρσει, ἀλλὰ ἕτοιμοι νὰ βαδίσουν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ μᾶς ἐσταμάτησεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Φανταισθῆτε εἰς ποίαν κατάστασιν θὰ εὑρισκόμεθα ἐὰν ἐξηκολούθει ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀκόμη ἡ κατάστασις ἐκείνη, φανταισθῆτε εἰς πόσα τεμάχια θὰ κατεκερματίζετο ἡ Ἑλλὰς ἀποσπωμένη ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. Εὐτυχῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην, τὸ ἀπόγευμα τῆς 6ης Μαρτίου παρουσιάσθη ἕνας νέος παράγων: ὁ Ἀθηναϊκὸς Λαός *(χειροκροτήματα)*, ὁ Ἀθηναϊκὸς Λαός, ὁ ὁποῖος ἐν πλήρει ἀγανακτήσει διὰ τὸ ράπισμα τὸ ὁποῖον κατεφέρθη

κατὰ κεφαλὴς ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐκπροσωπῶν ἐν τούτῳ ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐξεγείρεται σύσσωμος καὶ πληροῖ τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν.

Δὲν εἶναι ταραξίαι αὐτοί, δὲν εἶναι κομμουνισταί. Εἶναι γνήσιος λαός, ὁ ὁποῖος ἐννοεῖ καὶ νὰ χύσῃ ἀκόμη τὸ αἷμα του, διότι αὐτὸς δὲν φοβεῖται τὴν αἱματοχυσίαν. Εὑρίσκεται ἀντιμέτωπος τιμημάτων στρατοῦ, διότι μὴ λησμονεῖτε ὅτι εἶχον δοθῆ ἀπὸ πρωΐας διαταγαὶ ὅπως τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, τὸ ἐναντίον τῆς κινήσεως, ἐναρμονίσῃ τὰς ἐνεργείας του μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα κατὰ τῆς διαταράξεως τῆς δημοσίας τάξεως. Ὑπάρχουν ἀξιωματικοὶ διστάζοντες, διότι δὲν εἶναι διαταραξις αὐτὴ πραγματικὴ τῆς δημοσίας τάξεως. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καί τινες μὴ διστάζοντες, καὶ χύνεται τὸ αἷμα, καὶ ὑπάρχουν 2 νεκροὶ κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν καὶ 30 τραυματίαι. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐδειλίασε τὸν Ἀθηναϊκὸν λαόν, ποὺ εἶχεν ἐξεγερθῆ σύσσωμος. Τὸ ἐννοεῖτε ὅλοι ὅτι αὐτὸ ἀπετέλεσεν ἰσχυροτάτην πίεσιν ὅπως τὴν 5 μ.μ. συναντηθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος μετὰ τοῦ ἀξιοτίμου ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων διὰ νὰ λύσουν τὴν κατάστασιν. Πῶς ἐλύθη τότε ἡ κατάστασις τὸ γνωρίζετε ὅλοι. Τοῦτο δὲν ἔχει σημασίαν πλέον μὲ τὴν ὑπόθεσιν ποὺ ἀνέπτυξα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. Ἀλλὰ δύο πράγματα ἔχω νὰ σημειώσω σχετικὰ μὲ τὰς καταθέσεις τὰς ἀφορώσας τὴν συνάντησιν ταύτην. Ὅτι ἡ κατάθεσις τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων εἰς τὰ ἀναφερόμενα κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν κατάθεσιν τοῦ στρατηγοῦ Μανέτα Κ., κληθέντος καὶ παρισταμένου κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην.

Ὅπως ἐπίσης δὲν συμφωνεῖ καὶ ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ στρατηγὸς Μανέτας εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κόμματος τῶν Λαϊκῶν, ἐὰν εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταπνίξῃ τὸ κίνημα. Διότι ὁ μὲν ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων λέγει ἐν τῇ καταθέσει του ὅτι ὁ στρατηγὸς Μανέτας ἀπήντησεν ὅτι ἐλπίδας μόνον ἔχει διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, ὁ στρατηγὸς Μανέτας ὅμως ἐν τῇ καταθέσει του λέγει «ὅτι δύναμαι νὰ ἀναλάβω καὶ ἐλπίζω νὰ τὸ κατορθώσω». Ἐννοεῖτε τὴν οὐσιώδη διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο τούτων φράσεων. Ἐπανέρχομαι εἰς τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς. Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεζήτει, καθὼς δὲν ἠδυνήθη νὰ σχηματίσῃ τὴν κυβέρνησιν ἀντιστρατήγων, ἡ ὁποία νὰ συνεχίσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων. Ἐὰν ἐξετάσετε τί ἔλεγεν ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ κινήματος, θὰ τὰ εὕρετε ἐν πλήρει συμφωνίᾳ μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπισήμως καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου καὶ εἰς δηλώσεις διὰ τοῦ τύπου εἶχεν ἐξαγγείλει ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων.

Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἔλεγεν ὅτι φοβεῖται ὅτι μετὰ τὰς ἐκλογὰς θὰ ἐπωφεληθῇ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος διὰ νὰ ἱδρύσῃ δικτατορίαν. Καὶ ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὀλίγον πρὶν ἢ ἐξαγγείλῃ ταῦτα καὶ θέσῃ ταῦτα ὡς βάσιν τοῦ κινήματός του ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας, ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων κατήγγειλε τὸν τότε καὶ νῦν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν καὶ ἐν τινι μέτρῳ καὶ ἐμὲ ὅτι ἀποβλέπομεν νὰ ἱδρύσωμεν δικτατορίαν. Ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἐπανέλαβε τὸ αὐτό. Ἐξήγγειλεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων ἀπὸ τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» δι' ἐνυπογράφων δηλώσεων ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ δεχθῇ σχηματισμὸν ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως, ἐπικειμένων τότε τῶν ἐκλογῶν, διότι δὲν δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ ὅτι μία ὑπηρεσιακὴ Κυβέρνησις θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τοὺς μπράβους τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, οἱ ὁποῖοι θὰ διαταράξουν τὴν τάξιν κατὰ τὰς ἐκλογὰς καὶ μετὰ τὰς ἐκλογάς. Καὶ ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας γνωρίζετε ὅτι ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμε κίνημα διὰ νὰ σώσωμεν τὴν τάξιν ἀπὸ τοὺς μπράβους τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ : Ποῖος τὸ εἶπεν αὐτό;

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Δὲν παρακολουθεῖτε τὸν τύπον; Ἐγὼ θὰ σᾶς πληροφορήσω ποῖος τὰ εἶπεν αὐτὰ τὰ πράγματα; Ἐὰν δὲν τὰ γνωρίζετε, τί εἴδους πολιτικὸς εἶσθε; Σᾶς ἀνέπτυξα, κύριοι, λεπτομερῶς τὰς ἐνδείξεις, τὰς βασίμους ἐνδείξεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβάσισα μετὰ τῶν ὑπογραφάντων μετ' ἐμοῦ τὴν κατηγορίαν. Καὶ ἤδη θέλω νὰ ἀπαντήσω εἰς μίαν ἐρώτησιν ἡ ὁποία μοῦ ἀπηυθύνθη ἐκ πολλῶν πλευρῶν. Διατί ἔφερα τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὴν Βουλήν; Σᾶς ἐρωτῶ, κύριοι, ποῦ θέλετε νὰ τὸ φέρω;

Γ. ΜΑΡΗΣ : Τὸ ἠξεύρω ἐγὼ διατί τὸ ἐφέρατε. Δὲν ὑπάρχει καμία ἀπορία.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ποῦ ἠθέλατε νὰ τὸ φέρω; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁμιλεῖ καὶ συζητεῖ ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου ἕως τὸ ἄλλο ἄκρον. Δὲν ὑπάρχει πόλις ἢ χωρίον ποὺ νὰ μὴ γίνεται συζήτησις. Δὲν ὑπάρχει συγκέντρωσις, καὶ ὀλίγων πολιτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴν ἀναφυῇ τὸ ζήτημα τοῦτο. Καὶ ἠθέλατε τὸ μόνον μέρος, τὸ μόνον τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ γίνῃ συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, νὰ εἶναι ἡ αἴθουσα αὐτή; Ὑπάρχει ἡ ἰδέα ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπιληφθοῦν τῆς ὑποθέσεως ταύτης τὰ κοινὰ δικαστήρια. Εἶναι ὑπόθεσις τῆς ὁποίας νὰ ἐπιληφθοῦν τὰ κοινὰ δικαστήρια, τὰ κοινὰ δικαστήρια τὰ ὁποῖα, καὶ ὅταν ἐνήργουν ἀνάκρισιν, ἐσταμάτων ὅταν ἔβλεπον ὅτι ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ ἡ ἀνάκρισις εἰς ζητήματα ὑπουργικῆς εὐθύνης, εὐθύνης εἴτε τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων, εἴτε ἑτέρου Ὑπουργοῦ; Καὶ ἐὰν ἀνεμένομεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, δηλαδὴ τὰ κοινὰ δικαστήρια νὰ ἐζήτουν τὴν ἄδειαν τῆς Βουλῆς ὅπως προσβῶσιν εἰς δίωξιν, δὲν θὰ ἐμπλεκόμεθα εἰς τὴν ποινικὴν δικονομίαν καὶ εἰς τὰς δεξιοτεχνίας τὰς ὁποίας θὰ ἐδείκνυον οἱ συνήγοροι τῶν κατηγορουμένων καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὅπως παρατείνουν ταύτην ἐπ' ἄπειρον;

Ἀλλά, θὰ μοῦ εἰπῆτε, μία τοιαύτη ὑπόθεσις, συζητουμένη ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καὶ λαμβάνουσα τὴν τροπὴν τὴν ὁποίαν θὲν γνωρίζω ἐὰν κατ' ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς λάβῃ, ποῦ θὰ φέρῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὁμαλότητα τῆς χώρας; Καὶ θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ποῦ εἶναι ἀπὸ καιροῦ ἡ γαλήνη καὶ ἡ ὁμαλότης τῆς χώρας; Μόνον εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ νὰ σᾶς ὑπομνήσω κάτι τι ἀπὸ τὸ λίαν πρόσφατον παρελθόν. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι μετὰ τοὺς ὀξεῖς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξηγάγομεν ἐν Ἑλλάδι, ἀκολουθοῦντες ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τὴν ἰδεολογίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο σύμφωνος μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους, κατελήξαμεν εἰς τὸ 1926 εἰς μίαν συνεννόησιν. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1926, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1924, ὑπεβοήθησα τὴν συνεννόησιν ἐκείνην διὰ πράξεως, ἡ ὁποία μοῦ ἐστοίχισεν ὁλόκληρον τὴν πολιτικήν μου ἰσχὺν καὶ τὴν ὁποίαν ἐν ἐπιγνώσει ἐθυσίασα χάριν τῆς συνεννοήσεως ἐκείνης. *(Χειροκροτήματα.)*

Εἰς τὸ 1926 συνεννοήθημεν ὅλαι αἱ πολιτικαὶ μερίδες καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν. Καὶ ὅλαι αἱ πολιτικαὶ μερίδες καὶ δὴ τὸ Λαϊκὸν Κόμμα ἔκαμε θυσίας πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συνεννοήσεως ἐκείνης, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα κόμματα, τὰ παλαιοδημοκρατικὰ ὀνομαζόμενα, ἔκαμαν ἐπίσης θυσίας πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συνεννοήσεως ἐκείνης. Καὶ ἐκάμαμεν μεταξύ μας ἕνα συμβιβασμόν. Ἀπὼν ἦτο τότε ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, διότι ἀπεῖχε τῆς πολιτικῆς καὶ δὲν εὑρίσκετο οὔτε εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκάμαμεν, λέγω, μεταξύ μας ἕναν συμβιβασμόν, ἐκάμαμεν μίαν συνθήκην εἰρήνης γραπτήν, τὴν ὁποίαν καὶ ὑπεβάλαμεν εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐζητήσαμεν ἐπ' αὐτῆς τὴν ψῆφον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τὴν ἐδημοσιεύσαμεν. Εἶναι τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927. Τί ἄλλο εἶναι τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927 παρὰ ἡ Συνθήκη τῆς εἰρήνης μεταξὺ ἡμῶν τῶν ἐπὶ τόσον χρόνον ἀντιμαχομένων καὶ ἀντιπαλαιουσῶν πολιτικῶν μερίδων τῆν Χώρας; Ὅποιος μελετήσῃ τὸ Σύνταγμα ἐκεῖνο μετὰ προσοχῆς, θὰ ἀνεύρῃ εἰς τὰς δια-

τάξεις αὐτοῦ τὰς διαφόρους τὰ ἴχνη τῶν παρελθουσῶν διενέξεων καὶ τὸν συμβιβασμὸν διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετεύχθη ἡ λύσις αὐτῶν.

Τὸ Σύνταγμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ 1927 τὸ ἐπεκύρωσεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καὶ τὸ ἐπεκύρωσε καὶ δευτέραν φορὰν τὸ 1932, διὰ νὰ ἄρῃ πᾶσαν ἐκ τοῦ μέσου παρεξήγησιν. Τὸ Σύνταγμα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει μεταξύ μας συνθήκην εἰρήνης καὶ τὸ ὁποῖον τηρούμενον θὰ ἐξησφάλιζε τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὁμαλότητα τῆς χώρας, ὑπέστη ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων ἓν καίριον τραῦμα τὸ 1928, τραῦμα διὰ τὸ ὁποῖον διεμαρτυρήθητε τότε, κύριε ἀρχηγὲ τῶν Προοδευτικῶν, καὶ κύριε ἀρχηγὲ τοῦ Ἐργατοαγροτικοῦ Κόμματος. Καὶ ὑπέστη δεύτερον ξέσχισμα πλῆρες τὴν 6ην Μαρτίου 1933 καὶ ἐρρίφθη, διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν φράσιν, ὡς ἕνα κουρελόχαρτον κατὰ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. Ποῦ εἶναι ἡ γαλήνη καὶ ἡ ὁμαλότης τῆς χώρας ὑπὸ τοιούτους ὅρους; Τὸ νὰ συζητοῦμεν ταράσσει τὴν γαλήνην καὶ ὁμαλότητα τῆς χώρας; Αὐτὸ τὴν ταράσσει ἢ τὰ ὅσα ἔγιναν, ἢ τὸ κίνημα τῆς 6ης Μαρτίου 1933, τὸ ὁποῖον ἦτο ἕνα ράπισμα κατὰ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ;

Κύριοι βουλευταί, δύο τρόποι ὑπάρχουν, κατὰ τοὺς ὁποίους δύναται νὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη ἡ γαλήνη καὶ ἡ ὁμαλότης εἰς τὴν χώραν, ὅπως καὶ εἰς πᾶσαν συγκέντρωσιν καὶ εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ εἰς κάθε ὁμάδα ἀνθρώπων. Ὅταν ἐγείρεται χεὶρ καὶ ραπίζῃ τὸν ἄλλον, ὁ ἄλλος νὰ στρέψῃ κατὰ κανόνα καὶ τὴν ἑτέραν παρειάν. Τότε θὰ νοιασθῆ νὰ ἔχετε πλήρη γαλήνην καὶ ὁμαλότητα. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος, ὅταν ἐγείρεται χεὶρ ἡ ὁποία πρόκειται νὰ ραπίσῃ τὸν ἄλλον, νὰ γνωρίζῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐγείρει τὴν χεῖρα ὅτι θὰ εὕρῃ καὶ τὴν χεῖρα τοῦ ἄλλου ἐγειρομένην καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Νόμου καταφερομένην κατ' αὐτοῦ καὶ τότε θὰ ἔχετε καὶ πάλιν γαλήνην καὶ ὁμαλότητα. Σᾶς ἐρωτῶ. Ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο τρόπους εἶναι προτιμότερος; Ἐὰν διστάζωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸν Νόμον καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου κατὰ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται εἰς τὰς φυλακὰς τόσοι ἀξιωματικοὶ καὶ τόσοι πολῖται, ἐὰν διστάσωμεν ἀπέναντι ἀνδρός, τὸν ὁποῖον φίλοι καὶ ὀπαδοί του ὠνόμασαν ἱστορικόν, τότε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί δημιουργοῦμεν; Τότε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὸν τόπον τοῦτον εὑρίσκεται εἷς ἀνὴρ ὁ ὁποῖος καταντᾷ οὕτω νὰ εἶναι πρόσωπον ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον, εἴμεθα πλέον Δημοκρατία; Ἀποτελοῦμεν πλέον Κράτος Δικαίου; Ἂν θέλετε νὰ διδάξωμεν τοὺς πολίτας ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι ἀνώτερος τοῦ Νόμου, ὅτι οὐδεὶς εἶναι τόσον ἰσχυρὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὥστε νὰ ὀρρωδῇ πρὸ αὐτοῦ ἡ Δικαιοσύνη, ὅτι κανεὶς δὲν εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, τότε, κύριοι βουλευταί, πρέπει νὰ ψηφίσετε κατὰ συνείδησιν τὴν πρότασιν τὴν ὁποίαν σᾶς ἐφέραμεν, βέβαιοι ὄντες ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δίδετε κῦρος εἰς τὸ κοινοβούλιον καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δύνασθε νὰ δώσητε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, τὸν ἀνησυχοῦντα κατὰ πόσον εἶναι ἐλεύθερος, τὸν ἀνησυχοῦντα κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐργαζόμενος ἔχων τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας, διὰ τοῦ τρόπου τούτου, λέγω, δύνασθε νὰ δώσητε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν καταλληλοτέραν ἀπάντησιν.

(Χειροκροτήματα παρατεταμένα ἐκ τῆς δεξιᾶς.)

Η ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ Ι. ΜΕΤΑΞΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΗΣ 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1933

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Μετὰ τὴν εὔγλωττον ἀγόρευσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ προσθέσῃ κανεὶς τίποτε περισσότερον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος. Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ ὅμως ἀπόψε νὰ θίξω καὶ ἀπὸ τοῦδε ἓν ζήτημα, τὸ ὁποῖον εἶναι συναφὲς μὲ τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο. Καὶ λέγω συναφές, διότι μολονότι τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς δὲν ἔχει ἢ δὲν μᾶς ἀνεκοίνωσεν ἀκόμη οὐδὲν ἔγγραφον ἐκ μέρους τῆς Γερουσίας, εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὸν τόπον.

Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ : Μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν θὰ γίνῃ τοῦτο.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Πρέπει νὰ εἴμεθα ἀπὸ τοῦδε ἐξηγημένοι καὶ προειδοποιημένοι. Μολονότι, λέγω, τοῦτο δὲν συνέβη ἀκόμη, βλέπομεν εἰς τὸν Τύπον καὶ ἀπὸ ἐγκύρου γραφίδος προειδοποιήσεις θετικάς, ὅτι ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Βουλὴ δεχθῇ τὸ ἐν λόγῳ Νομοσχέδιον, ὅπως μετὰ δύο μῆνας, συμφώνως μὲ τὸ Σύνταγμα, καταστῇ τοῦτο νόμος τοῦ Κράτους, ἡ Γερουσία, ἀπὸ τοῦδε μᾶς εἰδοποιοῦν, ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ προκαλέσῃ, συμφώνως μὲ τὸ ἄρθρον 30 τοῦ Συντάγματος, κοινὴν συνεδρίασιν τῶν δύο Σωμάτων καὶ ἐπωφελουμένη τῆς κομματικῆς αὐτῆς συνθέσεως, ἢ μᾶλλον τῆς ἀπολύτου αὐτῆς κομματικῆς ὑποτελείας, μὴ αἱρομένη εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων, θὰ ζητήσῃ νὰ ματαιώσῃ διὰ τῆς κοινῆς αὐτῆς συνεδριάσεως τὴν θέλησιν τῆς Βουλῆς, θεωροῦσα ὅτι ἡ ἐκ μέρους τῆς Βουλῆς ἀποδοχὴ τῆς συνελεύσεως εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν Βουλήν. Ψηφίζοντες, ὅπως εἶναι βέβαιον, ἀπόψε τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο, εἶναι καλὸν νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τί εἴμεθα ἀποφασισμένοι διὰ τὰ περαιτέρω. Εἶναι περίεργον, λίαν περίεργον, πῶς, ἐξ χρόνια μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος, παρουσιάζεται σήμερον τοιοῦτον ζήτημα, δηλ. ὑποτελείας τῆς θελήσεως τῆς Βουλῆς εἰς τὴν θέλησιν τῆς Γερουσίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐλύθη τότε κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος κατὰ τρόπον δριστικὸν καὶ κατηγορηματικόν. Δὲν θέλω ν' ἀνατρέξω εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως τοῦ 1925 καὶ εἰς τὰ τότε διαμειφθέντα.

Διότι δι' ἡμᾶς ἰσχύουν τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως, ἡ ὁποία ἐψήφισε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927 καὶ αἱ ἐπίσημοι γενόμεναι τότε δηλώσεις ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου καὶ δὴ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 30 τοῦ Συντάγματος. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἀναγνώσω αὐτάς. Νομίζω ὅτι ὅλοι εἰσθε ἐν γνώσει τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου 30. Δὲν νομίζω ὅτι εἶναι ἀνάγκη κατόπιν τῆς συζητήσεως ἡ ὁποία ἔγινεν εἰς τὸν Τύπον νὰ ἐπαναλάβω τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου 30. Ἡ διατύπωσις αὐτοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς κοινῆς Συνελεύσεως τῶν δύο Σωμάτων, εἶναι καθαρῶς δυνητική. Τὴν πρωτοβουλίαν ἔχει μόνον ἡ Γερουσία διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν σύγκλησιν, ἀλλ' αὐτὴ εἶναι δυνητική, ἐξαρτᾶται δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴν τῆς Βουλῆς. Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τοῦτο: Ὅταν συνεζητεῖτο τὴν ἑσπέραν τῆς 27ης Μαρτίου 1927 εἰς τὴν Βουλὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία ἦτο συντακτική, τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου ὁ ἀξιότιμος κ. Παπαναστασίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιρροὴ ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύνταξιν τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος εἶναι πασίγνωστος, μέλος τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως τότε, καί, ὁμιλῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης, ἡ ὁποία εἰσηγήθη εἰς τὴν Βουλὴν τὸ Σύνταγμα, εἶπεν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 30 ὅτι ὁ «σκοπὸς δι' ὃν συνιστᾷ τὴν Γερουσίαν δὲν εἶναι νὰ ματαιώνεται ἡ θέλησις τῆς δι' ἀμέσου ἐκλογῆς ἐκλεγομένης ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ Γερουσία ἔχει δύναμιν μόνον ἀναστολικήν. Διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ προτείνῃ ὅπως περιορισθοῦν κατά τι τὰ χρονικὰ ὅρια τὰ τιθέμενα διὰ τοῦ ἄρθρου».

Προτοῦ ψηφισθῆ τὸ ἄρθρον, ἑρμηνεύει εἰς τὴν Βουλὴν ὁ κ. Παπαναστασίου ἐκ μέρους τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως τὸ ἄρθρον καὶ λέγει «ὅτι σκοπὸς ποῦ συνιστᾶται ἡ Γερουσία δὲν εἶναι νὰ ματαιώνεται ἡ θέλησις τῆς Βουλῆς. Ἡ Γερουσία ἔχει δύναμιν μόνον ἀνασταλτικήν», ὅηλ. ἐπιβραδύνουσαν τὴν δριστικὴν κατάρτισιν τῶν νόμων, οὐχὶ δὲ ματαιώνουσαν αὐτούς. «Διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν...», ὡς βλέπετε ὁ κ. Παπαναστασίου ὁμιλεῖ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, «νὰ προτείνη ὅπως περιορισθοῦν κατά τι τὰ χρονικὰ ὅρια τὰ τιθέμενα διὰ τοῦ ἄρθρου», διότι ὡς γνωρίζετε, κατὰ τὴν ἀρχικὴν σύνταξιν τοῦ ἄρθρου, θὲν ἦτο δίμηνος ἡ προθεσμία διὰ νὰ γίνη δριστικὸς ὁ νόμος, ἀλλὰ τρίμηνος, καὶ ὁ κ. Παπαναστασίου προτείνει νὰ περιορισθῆ εἰς δίμηνον, οὕτως ὥστε καὶ ἡ ἀνασταλτικὴ αὐτὴ δύναμις τῆς Γερουσίας νὰ περιορισθῆ εἰς δύο μῆνας.

Ὥστε οὔτε λόγος δύναται νὰ γίνη περὶ ματαιώσεως τῆς θελήσεως τῆς Βουλῆς. Τί θὰ εἴπη τοῦτο, κύριοι; ὅτι ἐὰν πρόκειται διὰ τῆς κοινῆς συνελεύσεως τῶν δύο Σωμάτων νὰ ματαιωθῆ ἡ θέλησις τῆς Βουλῆς, τοῦτο εἶναι ἐναντίον τοῦ Συντάγματος, τοῦτο εἶναι ἐναντίον τῆς ἑρμηνείας ταύτης, ἡ ὁποία ἐδόθη ὑπὸ μέλους τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐψηφίσθη εὐθὺς ἀμέσως τὸ ἄρθρον 30. Καὶ κατόπιν τῆς ἑρμηνευτικῆς δηλώσεως τοῦ κ. Παπαναστασίου γίνεται εἶτα δεκτὸν τὸ ἄρθρον 30. Δὲν νομίζετε, λοιπόν, ὅτι ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ εἶναι αὐθεντική;

Λ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΗΣ : Ἐπιτρέπετε, κύριε Πρόεδρε, μίαν διακοπήν; Ἰδοὺ τί εἶπεν ὁ κ. Παπαναστασίου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐστενογραφημένων πρακτικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον συνιστᾶται ἡ Γερουσία δὲν εἶναι νὰ ματαιοῦται ἡ θέλησις τῆς Βι' ἀμέσου ἐκλογῆς ἐκλεγομένης Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας, ἀλλ' ἐφόσον ὑπάρχουσι σοβαραὶ ἀντιρρήσεις νὰ ἀναβάλλεται ἁπλῶς ἡ συζήτησις, ὅηλ. ἡ Γερουσία δὲν ἔχει δύναμιν ἴσην πρὸς τὴν τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἔχει δύναμιν ἀνασταλτικήν, διότι τοῦτο ἐθεωρήθη ἐπαρκὲς πρὸς διόρθωσιν ἐλαττωμάτων τινῶν τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ». Δηλ. ὁ ἐπίσημος ἑρμηνευτὴς καὶ ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως λόει σαφῶς ἔκτοτε τὴν ἀμφισβήτησιν, ἣν πειρᾶται νὰ δημιουργήση ἤδη ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς σαφοῦς διατάξεως τοῦ Συντάγματος.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν διακοπήν σας ἡ ὁποία ἐνίσχυσε τὴν ἀποψίν μου. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλος ἕνας λόγος ἀκόμη σπουδαιότερος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν δύναται διὰ κοινῆς Συνελεύσεως τῶν δύο Σωμάτων νὰ ἀνατραπῆ ἡ θέλησις τῆς Βουλῆς. Γνωρίζετε πολὺ καλὰ ὅτι κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος ἡ Κυβέρνησις ὀφίσταται μόνον ἐὰν ἔχῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς, οὐχὶ τῆς Γερουσίας. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ Γερουσία, ἀνατρέπουσα τὰ νομοθετήματα τῆς Κυβερνήσεως, ἔχουσα δὲ — ἐὰν εἶχε — τὸ δικαίωμα, καλοῦσα γενικὴν κοινὴν συνέλευσιν τῶν δύο Σωμάτων νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ κατόπιν εἰς τὴν Βουλὴν νὰ τὰ ἐπαναφῃρίσῃ καὶ τὰ καταστήσῃ κατόπιν νόμους τοῦ κράτους, ποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα; Ὅτι ἡ Κυβέρνησις, μὴ δυναμένη νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας καὶ τὴν νομοθεσίαν ἐν γένει, θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ παραιτηθῆ. Τοῦτο δέ, ἐὰν ἀνατρέξετε εἰς παλαιότερα Συντάγματα τῆς Χώρας, θὰ τὸ ἰδῆτε ἀκόμη καλλίτερον. Ἄλλοτε τὰ Συντάγματά μας δὲν ἀνέγραφον ὅτι ἡ Κυβέρνησις θέον νὰ ἔχῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς — τότε δὲν ὑπῆρχε Γερουσία. Ἡ Κυβέρνησις ὑφίστατο ἐὰν εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος καὶ τοῦτο ἤρκει. Ἐν τοσούτῳ ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ, ἐὰν δὲν εἶχε καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς. Διατί; Διότι, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι μία Κυβέρνησις εἶχε μὲν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος ἀλλ' ὄχι τῆς Βουλῆς, δὲν θὰ ἠδύνατο καθόλου νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἔργον της, ἀπορριπτο-

μένων ὅλων τῶν νομοθετικῶν μέτρων, καὶ θὰ ἦτο ἀναγκασμένη νὰ παραιτηθῆ. Ἐὰν λοιπὸν τώρα θὰ εἶχεν ἡ Γερουσία τὸ δικαίωμα νὰ ματαιώνη ὅλα τὰ νομοθετήματα τῆς Κυβερνήσεως, νὰ τὰ φέρῃ διὰ τῆς κοινῆς συνελεύσεως εἰς ματαίωσιν, τότε ἡ Κυβέρνησις θὰ ἦτο ἀναγκασμένη νὰ παραιτηθῆ μὴ δυναμένη νὰ προχωρήσῃ, καὶ ἐκ τοῦτου θὰ προέκυπτεν ἕνα νέον κοινοβουλευτικὸν ἔθιμον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ εἶναι κυβέρνησις ἔχουσα τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Γερουσίας, ἢ τουλάχιστον τῆς κοινῆς συνελεύσεως τῶν δύο Σωμάτων.

Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ *(Πρωθυπουργός)* : Δὲν θὰ προέκυπτε τὸ ἔθιμον, τὸ ὁποῖον λέγετε, διότι θὰ ἦτο ἀντίθετον πρὸς ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Ἀκριβῶς τοιοῦτον λοιπὸν ἔθιμον δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καθιερωθῆ, διότι ἀντίκειται πρὸς ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος. Ἑπομένως τοῦτο σημαίνει ὅτι πᾶσα πρᾶξις τῆς Γερουσίας πρὸς γένεσιν τοιούτου ἐθίμου εἶναι καθαρῶς πρᾶξις ἀντισυνταγματική καὶ καθαρῶς ἀντικειμένη εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Συντάγματος: Ἐν τοσούτῳ θὰ ἐρωτήσῃ κανείς: Τί θὰ γίνη ἐὰν ἡ Γερουσία ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀποψίν της; Προφανῶς ὑποθέτω ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔγγραφον τῆς Γερουσίας θὰ ἀναγγελθῆ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς. Ἐὰν ὅμως ἡ Γερουσία καὶ μετὰ τὴν ἄρνησιν τῆς Βουλῆς πρὸς σύγκλησιν τῶν δύο Σωμάτων νομίσῃ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ, τότε πρέπει νὰ δηλώσωμεν κατηγορηματικῶς ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Γερουσία ἀντιποιεῖται ἐξουσίαν μὴ παρεχομένην εἰς αὐτὴν ἐκ τοῦ Συντάγματος, ἑπομένως ὅτι ἡ Γερουσία «στασιάζει». *(Χειροκροτήματα.)* Τὴν στιγμὴν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν μιᾶς τοσοῦτον μεγάλης ἐξουσίας ἐν τῷ Κράτει, τῆς νομοθετικῆς, ἓν τμῆμα στασιάζει, τότε ἔχομεν τὸ δικαίωμα ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν στασιάζομεν, νὰ θέσωμεν τὸ στασιάζον Σῶμα ὁριστικῶς ἐκτὸς τοῦ πεδίου τοῦ νομοθετικοῦ καὶ νὰ τελειώσωμεν τὸ ζήτημα τῆς Γερουσίας ἅπαξ διὰ παντός. Διότι κύρωσις εἰς τὸ Σύνταγμα θὲν ἀναγράφεται οὐδεμία ἐναντι ἑνὸς τοιούτου στασιάζοντος Σώματος, ὡς τῆς Γερουσίας. Ἀφοῦ δὲν ἀναγράφεται λοιπὸν ἰδιαιτέρα κύρωσις, δὲν μένει ἄλλο παρὰ ἡ κύρωσις τοῦ τελευταίου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, ὅτι ἡ τήρησις τοῦ Συντάγματος ἐπαφίεται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἴμεθα ὑποχρεωμένοι τὴν στασιάζουσαν Γερουσίαν τῶν Ἑλλήνων νὰ τὴν διαλύσωμεν. *(Χειροκροτήματα.)*

ΤΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΑΜΝΗΣΤΕΙΑΣ

«Περὶ ἀμνηστείας»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρον 84 τοῦ Συντάγματος τῇ προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν,

Ἄρθρον μόνον

Ἁπλᾶ καὶ σύνθετα πολιτικὰ ἀδικήματα λαβόντα χώραν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 5ης Μαρτίου μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς 7ης Μαρτίου 1933 ἀμνηστεύονται. Τῆς ἀμνηστείας ταύτης ἐξαιροῦνται οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἐν ἀποτάξει ἢ ἐν ἀποστρατείᾳ ἀξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τὸν Ἡμέτερον ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν ἐκτέλεσιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ παρόντος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Νοεμβρίου 1933

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑ·Ι·ΜΗΣ

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον
Ὁ Πρόεδρος
Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ

Τὰ μέλη

Δ. ΜΑΞΙΜΟΣ, Σ. ΤΑΛΛΙΑΔΟΥΡΟΣ, ΜΟΥΝΤΖΟΥΡΙΔΗΣ, Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ, Γ. ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, Π. ΡΑΛΛΗΣ, Ι. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΚΟΝΔΥΛΗΣ, ΑΛ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ, Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, Μ. ΜΑΝΤΑΣ, Σ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. ΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΤΗΣ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1933

Ὁ κ. Βενιζέλος, λαβὼν γνῶσιν τοῦ Διατάγματος τῆς ἀμνηστείας, προέβη εἰς τὰς κάτωθι δηλώσεις:

«Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Διατάγματος τῆς ἀμνηστείας ἐπιβάλλεται νὰ κριθῇ ἀναβρομικῶς ὅλη ἡ σχετικὴ πολιτικὴ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, εὐθὺς μετὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Κυβερνήσεως τῶν ἀντιστρατήγων, διὰ τῆς ὁποίας ἐτερματίσθη ἀναιμάκτως τὸ κίνημα τοῦ Πλαστήρα, μίαν εἶχεν ὑπερτάτην ὑποχρέωσιν, νὰ ἐκφράσῃ δημοσίᾳ τὴν χαράν του, διότι εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἀπεδείχθη πόσον ἀλληλέγγυος εἶναι ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς κόσμος πρὸς ἄμυναν τοῦ πολιτεύματος, ἐναντίον πάσης ὁθενδήποτε προερχομένης ἐπιβουλῆς. Δὲν ἦτο τοῦτο καθῆκον τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ μόνον ἀπέναντι τῆς ἀληθείας ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν αὐτοῦ συμφέρον, διότι θὰ ἠδύνατο νὰ κυβερνήσῃ ἐν μέσῳ πολιτικῆς ἠρεμίας, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ὠφελεῖτο μὲν γενικῶς ἡ χώρα, ἀλλὰ θὰ διηυκολύνετο προφανῶς καὶ τὸ ἔργον τῆς κυβερνήσεώς του. Καὶ δικαιοῦμαι νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι μολονότι εἶχε διατυπωθῆ ἤδη κατ' ἐμοῦ ἡ συκοφαντικὴ κατηγορία ἠθικῆς αὐτουργίας διὰ τὸ κίνημα Πλαστήρα, καὶ μολονότι ἔγινε κατ' ἐμοῦ καὶ τῆς γυναικός μου ἡ δολοφονικὴ ἀπόπειρα τῆς λεωφόρου Κηφισίας, ἐν τούτοις ὅταν ἐκλήθην ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ ὅπως ἐξετασθῶ διὰ τὸ ἔγκλημα τοῦτο, καὶ ἐρωτήθην ἐναντίον τίνων στρέφονται αἱ ὑπόνοιαί μου, ἐδήλωσα ὅτι ἂν καὶ ὁ κ. Τσαλδάρης ὑπέχει πολιτικὰς εὐθύνας, διότι ἐνεπιστεύθη τὴν διεύθυνσιν τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας εἰς πρόσωπον τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀγνοῇ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὀργανώσῃ πολιτικὰς δολοφονίας, ἐν τούτοις θεωρῶ καθῆκον μου νὰ διαδηλώσω ὅτι δὲν ὑποπτεύομαι τὸν κ. Τσαλδάρην, οὔτε ὅτι ἐγνώριζε τὸ ἔγκλημα, ἀκόμη ὀλιγώτερον ὅτι τὸ ἠδύνησε.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὰς προγραμματικάς του δηλώσεις ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὁ κ. Πρωθυπουργὸς δὲν μὲ κατηγόρησε ὡς ἠθικὸν αὐτουργὸν τοῦ κινήματος Πλαστήρα, ἀλλὰ ἰσχυρίσθη μόνον ὅτι ἐπέδειξα παθητικὴν στάσιν ἀπέναντι αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅταν ὁ βουλευτὴς Κραναίας ἀπεφάσισε νὰ ὑποβάλῃ τὴν ἐναντίον μου κατηγορίαν, ὁ κ. Πρωθυπουργός, φοβούμενος μήπως, ἂν ἀντετάσσετο κατ' αὐτῆς, ὑπερφαλαγγισθῇ ἀπὸ τὸν σύμμαχόν του πλησίον τῶν ἀδιαλλάκτων, ἐδέχθη νὰ συνδράμῃ τοῦτον διὰ τῆς ὑπογραφῆς 15 φίλων

του, τῶν ὁποίων ἡ ὑπογραφὴ ἦτο ἀναγκαία διὰ νὰ εἶναι κατὰ τοὺς τόπους δεκτὴ ἡ κατηγορία.

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀγνοῇ ἔκτοτε, ὅτι ὑπέρτατον συμφέρον εἶχε νὰ μὴ γίνῃ δεκτὴ ἡ κατηγορία αὕτη καὶ παραπεμφθῶ ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ Δικαστηρίου, διότι θὰ ἀπεδεικνύετο ἡλίου φαεινότερον ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐβοήθησα τὸ κίνημα Πλαστήρα, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἰς τὴν στάσιν μου ἀποκλειστικῶς ὀφείλεται ὅτι ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας ἐπείσθη ἄνευ αἱματοχυσίας νὰ παραιτηθῇ τοῦ κινήματος.

Ἀλλ' ἤλπιζεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ὅτι οἱ Φιλελεύθεροι καὶ γενικῶς ἡ ἀντιπολίτευσις θὰ κατεψήφιζε τὴν πρότασιν τοῦ βουλευτοῦ Κραναίας καὶ ἐπίστευεν, ὅτι συνιστῶν εἰς δεκάδα φίλων του νὰ καταψηφίσουν αὐτήν, κατὰ τὴν σχετικὴν μυστικὴν ψηφοφορίαν, οὔτε ἀπέναντι τῶν ἀδιαλλάκτων θὰ ἐξετίθετο, καὶ τὴν ἀπόρριψίν της θὰ ἠσφάλιζεν, ὥστε νὰ μὴ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον τῆς διεξαγωγῆς τῆς δίκης, ἡ ἔκβασις τῆς ὁποίας θὰ ἀπέβαινε θανάσιμον πλῆγμα διὰ τὴν κυβέρνησίν του.

Ἀλλ' ὅταν εἶδεν ὅτι ἐγὼ ἐζήτησα ἀπὸ τοὺς φίλους μου νὰ ὑπερψηφίσουν τὴν πρότασιν τοῦ βουλευτοῦ Κραναίας, συνησθάνθη ὅλην τὴν ζημίαν τὴν ὁποίαν ἐκινδύνευε νὰ πάθῃ ἀπὸ τὴν μικροπολιτικὴν αὐτὴν ἐνέργειάν του. Διὰ τοῦτο δέ, ἐφ' ὅσον οἱ φίλοι μου δὲν εἶχον ἀποχωρήσει τῆς Βουλῆς, ἡ Κυβέρνησις ἀπέφυγε νὰ φέρῃ πρὸς συζήτησιν τὴν ἐν λόγῳ πρότασιν.

Ἔκτοτε, μελετῶν πῶς θὰ ἀποτραπῇ ὁ κίνδυνος οὗτος, κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν παροχῆς ἀμνηστείας, ἡ ὁποία θὰ ἔκλειε τὴν ἀνοικτὴν διὰ τὴν κυβέρνησιν πληγήν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἀπόφασις αὐτὴ δὲν ἦτο ἀνδρική. Δὲν ἠθέλησε νὰ χορηγήσῃ ἀμνηστείαν, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν ἀφορᾷ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν, ἐπιβάλλουσα τὴν λήθην αὐτῆς, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐνέργειάν του τὴν πλέον ὑβριστικὴν διὰ τὸν πολιτικόν του ἀντίπαλον ἔννοιαν.

Ἐνῶ δηλαδὴ ἐπεδίωκε πῶς θὰ σωθῇ ἡ Κυβέρνησίς του ἀπὸ τὸν κίνδυνον μιᾶς δημοσίας δίκης, ἡ ὁποία θ' ἀπέλυγε εἰς ἰδικήν της ἠθικὴν καταδίκην, ἐμφανίζεται ὡς ἐκ μεγαλοψυχίας τάχα ἀποφασίζων νὰ μείνῃ ὁ ἀντίπαλός του ἀτιμώρητος. Καὶ χορηγεῖ οὐσιαστικῶς χάριν, χωρὶς νὰ προηγηθῇ καταδίκη. Οὔτε δύναται νὰ προβάλῃ ὅτι ἐνήργησεν οὕτω, διότι ὁ σκοπὸς θὰ ἦτο ἡ παραπομπή μου ἐνώπιον τῆς Γερουσίας, ὡς εἰδικοῦ Δικαστηρίου, ἐφόσον ἡ σημερινὴ σύνθεσις τῆς τελευταίας καθίστα ἀπίθανον τὴν καταδίκην μου, ἀφοῦ δημοσίᾳ ἐπροτάθη, καὶ τὴν πρότασιν ταύτην ἔσπευσα νὰ δηλώσω ὅτι ἀποδέχομαι, νὰ τροποποιηθῇ ἡ σχετικὴ διάταξις τοῦ Συντάγματος καὶ παραπεμφθῶ ἐνώπιον εἰδικοῦ 12μελοῦς Δικαστηρίου, συγκροτουμένου διὰ κληρώσεως μεταξὺ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν, τῶν Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας, καὶ τῶν Προέδρων τῶν Ἐφετῶν. Οὔτε κἂν δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἔσπευσεν εἰς τερματισμὸν τῆς ὑποθέσεως, ἀφοῦ ἀφῆκε νὰ σπαταλῆθῇ ἀσκόπως διάστημα ἓξ ὅλων μηνῶν, ἀπολύτως ἐπαρκοῦν διὰ νὰ εἶχε περατωθῇ ἐντελῶς ἡ δίκη.

Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἐνήργησεν ὡς κοινὸς κομματάρχης, λημμονήσας ἐντελῶς τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. Καὶ κατέληξεν εἰς μίαν ἐνέργειαν μικροχαρῆ, ἡ ὁποία, ὑπὸ τὴν ἰησουϊτικὴν πρόφασιν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πολιτικῆς γαλήνης, ἀνοίγει βαθύτερον τὸ χάσμα ποὺ χωρίζει τὰ δύο μεγάλα πολιτικὰ κόμματα τῆς χώρας».

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ Ι. ΜΕΤΑΞΑ ΕΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

(21 Νοεμβρίου 1933)

Ὁ κ. Ι. Μεταξᾶς προέβη χθὲς τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς κάτωθι ἀνακοινώσεις ἐπὶ τῶν δημοσιευθεισῶν χθὲς δηλώσεων τοῦ κ. Βενιζέλου σχετικῶς μὲ τὴν χορηγηθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀμνηστείαν.

«Εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθρήνητον τὸ θέαμα τοῦ ἀμνηστευθέντος πολιτικοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ δέκα πέντε ἡμέρας ἐτήρησε σιγὴν ἰχθύος σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀμνηστείας, ἀναμένων ἀγωνιωδῶς τὴν ἔκδοσιν τοῦ διατάγματος, ἔσπευσε νὰ ἀποκηρύξῃ τὴν ἀμνηστείαν, ἀπειλῶν θεοὺς καὶ δαίμονας, μόλις χθὲς τὴν ἑσπέραν, ὅταν δηλαδὴ ἐξετυπώθη, ἐδημοσιεύθη καὶ ἐκυκλοφόρησε τὸ φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ περιέχον τὸ Διάταγμα, καὶ μάλιστα ἀφήσας νὰ παρέλθουν καὶ μερικαὶ ὧραι πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν.

Ἀφ' ἑτέρου δὲν πιστεύω νὰ περιμένουν συγχαρητήρια ὅλοι ὅσοι τόσον κοπιωδῶς εἰργάσθησαν πρὸς παροχὴν τῆς ἀμνηστείας ταύτης χάριν τῆς παροιμιώδους καταστάσης «γαλήνης καὶ ὁμαλότητος τῆς χώρας». Ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς ἔσπευσε πράγματι νὰ παράσχῃ τὴν ἐπιδιωχθεῖσαν διὰ τῆς ἀμνηστείας συνδρομὴν αὐτοῦ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γαλήνης καὶ τῆς ὁμαλότητος, διακηρύξας ὅτι τὸ χάσμα τὸ μεταξὺ τῶν δύο πολιτικῶν κόσμων ἔγινε τώρα βαθύτερον παρὰ ποτέ.

Ὑπάρχουν καὶ οἱ διατεινόμενοι ὅτι διὰ τοῦ ἐμπρησμοῦ αὐτοῦ τῆς γαλήνης καὶ τῆς ὁμαλότητος τὸν ὁποῖον ἐπιχειρεῖ ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικός, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Διατάγματος τῆς ἀμνηστείας, ξεσκεπάζεται οὕτως ὡς ἀδιόρθωτος ἐχθρὸς τῆς γαλήνης καὶ τῆς ὁμαλότητος καὶ οὕτως εἰπεῖν καὶ ἡ ἀμνηστεία αὐτὴ δὲν ἐπῆγεν εἰς τὰ κούφια. Δὲν πιστεύω οἱ διατεινόμενοι ταῦτα νὰ περιμένουν καὶ αὐτοὶ συγχαρητήρια διὰ τὴν φαεινὴν των αὐτὴν ἰδέαν. Ἐκτὸς ἐὰν σοβαρῶς πιστεύουν ὅτι ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς εἶναι κανένας πρωτόβγαλτος διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, καὶ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἐχρειάζετο τὴν περίστασιν αὐτὴν διὰ νὰ τὸν μάθῃ, ἂν εἶναι διορθώσιμος ἢ ἀδιόρθωτος.

Μὲ τοιοῦτον ὁρόμον ποὺ ἐπήραμε δὲν θὰ πρέπῃ νὰ ἀπορήσωμεν ἐὰν μεθαύριον ἐνεφανίζετο καὶ ὁ φίλος Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης λέγων ὅτι θὰ ἀνοίξῃ τὰς φυλακὰς καὶ θὰ ἐξαπολύσῃ ἐλευθέρους ὅλους τοὺς βαρυποινίτας φυλακισμένους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως, μὲ τὴν διάπραξιν νέων ἐκ μέρους αὐτῶν ἐγκλημάτων, ἀντιληφθῇ ἐμπράκτως ἡ Κοινωνία ὅτι οὗτοι εἶναι πράγματι ἀδιόρθωτοι καὶ ὅτι καλῶς ποιῶν τοὺς εἶχε φυλακισμένους τόσον καιρόν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐλπίζω ὅτι καίτοι ἀργὰ θὰ ἀντελήφθησαν πλέον πάντες πόσον δίκαιον εἶχα ὅταν ἐπὶ μῆνας ὑποστήριζα ὅτι ἕνας καὶ μόνος τρόπος ἀσφαλὴς ὑπάρχει διὰ τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς γαλήνης καὶ τῆς ὁμαλότητος, ἡ μετὰ σταθερότητος αὐστηρὰ καὶ ἀμείλικτος ἐφαρμογὴ τῶν Νόμων κατὰ παντὸς ὅστις ἤθελε ἐγείρει θρασεῖαν τὴν κεφαλὴν πρὸς περιύβρισιν καὶ καταπάτησιν αὐτῶν.

ΛΟΓΟΣ Ι. ΜΕΤΑΞΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΗΣ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1933

Δὲν θέλω νὰ ἀνατρέξω καθόλου εἰς τὸ κάπως ἀπώτερον παρελθόν, ὄχι διότι φοβοῦμαι μήπως φέρω πάλιν εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν πράγματα τὰ ὁποῖα θὲν δύνανται νὰ λησμονηθοῦν ποτέ. Ὄχι. Ἀλλὰ διότι δὲν θέλω νὰ ἀναξέσω πληγὰς τὰς ὁποίας ἔχετε ὅλοι σας. Ἔρχομαι μόνον εἰς τὸ πρόσφατον παρελθόν, εἰς τὴν τελευταίαν πενταετίαν. Καὶ ἐρωτῶ, εἰς τὰ 1928 εἶναι ἢ δὲν εἶναι γεγονὸς ὅτι διελύθη ἡ Βουλὴ ἐκείνη ἀντισυνταγματικῶς καὶ ὅτι ἐξεδόθη μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς νόμος ὑπογεγραμμένος μόνον ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, διὰ τοῦ ὁποίου μετεβάλλετο τὸ ἐκλογικὸν σύστημα τῆς Χώρας, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ ἐξελέγη ἡ Βουλὴ ἡ ὁποία ἔδωσε τὴν παμψηφίαν εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς ἐποχῆς ἐκείνης; Εἶναι ἢ δὲν εἶναι τοῦτο γεγονός; Εἶναι γεγονὸς ἢ ὄχι ὅτι εἰς τὰ 1932 ὁ αὐτὸς πολιτικὸς ἐδημιούργησε τὸν Στρατιωτικὸν Σύνδεσμον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἄνοδον ὑμῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν; Εἶναι ἢ δὲν εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1933 ἀνέτρεψε τὴν Κυβέρνησιν καὶ μὴ τολμῶν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν Βουλήν, διότι ἐγνώριζε ὅτι δὲν θὰ λάβῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης, ἀπέσπασε ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας διάταγμα διαλύσεως τῆς Βουλῆς καὶ χωρὶς νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν Βουλήν, ὅπως τοῦ ἐπέβαλλε κατηγορηματικώτατα τὸ σύνταγμα, μετέβη εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ διέλυσε τὴν Βουλήν; Εἶναι ἢ δὲν εἶναι τοῦτο γεγονός; Ἢ ἀμφιβάλλει κανεὶς πλέον ὅτι εἶναι γεγονὸς καὶ αὐτὴ ἡ 6η Μαρτίου; Ποίας ἐγγυήσεις ἔχετε καὶ ποῖος εἶναι ἐδῶ μέσα ὁ ὁποῖος εἶναι δυνατὸν νὰ φέρῃ τὴν ἐγγύησιν ὅτι δὲν θὰ ἐπαναληφθῇ τοιοῦτον τι ὅταν εὑρεθῇ ἡ κατάλληλος πρὸς τοῦτο νέα εὐκαιρία; Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι μεθαύριον ἕνας ἄλλος Πλαστήρας ὠθούμενος προβῇ εἰς νέον κίνημα — ἠμπορεῖ νὰ καταβληθῇ, νὰ προβῇ ὅμως — τὸ ὁποῖον βεβαίως θὰ συνταράξῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὁμαλότητα, θὰ ξαναβώσωμεν ἀμνηστείαν;

Ἂν μεθαύριον φθάσῃ ἡ ὥρα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, σᾶς ἐρωτῶ, κύριοι βουλευταί, καὶ ἐκλεγῇ ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, διότι δύναται κάλλιστα, ἤ, ἂν ὄχι αὐτός, ἕνας ὑποκατάστατος αὐτοῦ...

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ : Ὁ κ. Γονατᾶς.

ΜΕΤΑΞΑΣ : Δὲν γνωρίζω ὀνόματα. Ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι συμβῇ αὐτό, τί θὰ πράξωμεν; θὰ τὸ δεχθῶμεν; Καὶ ἀφοῦ τὸ δεχθῶμεν, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐπαναλάβῃ τὸ διάβημα τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1933 καὶ παρακαλέσῃ — δὲν θέλω νὰ εἴπω τὴν λέξιν ἀποπέμψῃ, διὰ νὰ εἶμαι ἐντὸς τῆς κοινοβουλευτικῆς τάξεως — παρακαλέσῃ τὴν κυβέρνησιν νὰ φύγῃ καὶ σχηματίσῃ κυβέρνησιν ἐκ τῆς μειοψηφίας καὶ τῆς δώσῃ τὴν διάλυσιν καὶ μεταβῇ ἡ Κυβέρνησις αὐτὴ ὄχι εἰς τὴν Βουλὴν ἀλλὰ ὅπως ἔγινε τὸν Ἰανουάριον εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ σᾶς διαλύσῃ, τί θὰ εἴπητε εἰς τοὺς ἐκλογεῖς σας; Βλέπετε λοιπόν, κύριοι, ὅτι οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἀπεκρούσαμεν τὸ διάταγμα τῆς ἀμνηστείας ἦσαν λόγοι πολὺ ἰσχυροί, λόγοι οἱ ὁποῖοι ἀπηχοῦσαν εἰς αἰσθήματα τὰ ὁποῖα εἶναι βαθιὰ μέσα εἰς τὴν ψυχήν σας, δὲν ἀμφιβάλλω εἰς τὴν ψυχὴν ὅλων σας, ἀκόμη καὶ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως ἡ ὁποία χορηγεῖ τὴν ἀμνηστείαν ταύτην. Ἄλλωστε, κ. Βουλευταί, πλὴν αὐτῶν τῶν λόγων, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι εἰδικώτεροι, δι' ἐμὲ δηλ. καὶ διὰ τοὺς ὀλίγους βουλευτὰς οἱ ὁποῖοι μὲ ἀκολουθοῦν καὶ οἱ ὁποῖοι συνυπέγραψαν τὸ κατηγορητήριον. Ἐξ ὀνόματος τῶν ἄλλων συνυπογραφάντων οὔτε ἁρμοδιότητα οὔτε ἐντολὴν ἔχω νὰ ὁμιλήσω. Ἑπομένως περιορίζομαι μόνον εἰς ἐμὲ καὶ τοὺς ὀλίγους φίλους μου

βουλευτὰς καὶ λέγω ὅτι ἡμεῖς εἰδικῶς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συντρέξωμεν εἰς τὴν χορήγησιν ἀμνηστείας εἰς τὸν ἀμνηστευθέντα πολιτικόν.

Διατί; Ὅσον καὶ ἐὰν ἐκτίθεται κανεὶς εἰς τὸν ἀντίπαλόν του, ὅσον καὶ ἂν ἐκτίθεται κανεὶς εἰς τὸν ἐχθρόν του, μόνον ἕνα πρᾶγμα θὲν δικαιοῦται νὰ μὴ τοῦ δώσῃ: τὰ μέσα τῆς ἀμύνης καὶ τῆς ὑπερασπίσεως. Ἡμεῖς κατηγορήσαμεν τὸν ἀμνηστευθέντα πολιτικόν, ὅτι ἐξετέλεσε ἕνα ἔγκλημα βαρύτατον εἰς βάρος τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου. Ἐὰν ἐχορηγοῦμεν εἰς αὐτὸν ἀμνηστείαν, εἰς αὐτὸν διατεινόμενον ὅτι δὲν τὸ ἐξετέλεσε, διατεινόμενον ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι συκοφαντίαι καὶ ὄχι μόνον ὅτι δὲν τὸ ἐξετέλεσεν ἀλλὰ ὅτι καὶ εἰργάσθη ὅπως τὸ ἀποτρέψῃ τὸ κίνημα ἐκεῖνο, ἂν ἡμεῖς κατηγοροῦντες αὐτὸν βαρύτατα, τοῦ ἐθίξομεν συγχρόνως ἀμνηστείαν, οὕτως ὥστε νὰ μὴ δύναται αὐτὸς νὰ ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν καὶ νὰ ἀποδείξῃ ἡμᾶς ὡς συκοφαντοῦντας, τότε θὰ ἐπράττομεν πρᾶξιν ἀπρεπῆ, διὰ νὰ μὴ εἴπω ἄλλην πρᾶξιν βαρυτέραν. Καὶ ἂς μὴ μοῦ εἰπῇ κανεὶς ὅτι αὐτὸ ἐζήτει καὶ ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικός. Διότι τὸ ἐζήτει, ἀλλὰ μὲ λόγια. Καὶ θὰ σᾶς φέρω δύο ἀποδείξεις διὰ νὰ γνωρίσετε τὴν διαφορὰν τῆς νοοτροπίας ἐμοῦ, ὁ ὁποῖος σᾶς ὁμιλῶ αὐτὴν τὴν στιγμήν, καὶ ἐκείνου. Ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ἡμεῖς κατηγορήθημεν ἀπὸ αὐτὸν ὡς ἔχοντες ποινικὴν εὐθύνην διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπάπειραν. Δὲν ἔδωσε βεβαίως οὐδὲν στοιχεῖον τῆς κατηγορίας του καὶ κατὰ παράδοξον τρόπον οὐδὲ ἡ ἀνάκρισις τοῦ ἐζήτησε. Ἐνθυμεῖσθε, ὅτι τότε ὑπεβάλομεν μήνυσιν κατ' αὐτοῦ εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια, ἡ μήνυσις αὐτὴ ἦλθεν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἐζητήθη ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελέα ἡ ἄρσις τῆς ἀσυλίας τοῦ ὑφ' ἡμῶν μηνυθέντος πολιτικοῦ. Δὲν ἔφθασεν ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ ἐνώπιον ἡμῶν, ἔφθασεν ὅμως ἐνώπιον τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἀποτελουμένης ἀπὸ Βουλευτὰς καὶ τῶν δύο μερίδων. Δὲν ἦτο κανεὶς ἰδικός μου φίλος, καὶ ἡ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπέρριψε τὴν ἄρσιν τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀσυλίας, παμψηφεί. Δὲν ἐρωτῶ ὑμᾶς, κύριοι Βουλευταί, ὅσοι εἴσθε μέλη τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τότε, ποία σκέψις σᾶς ὡθήγησε εἰς τοῦτο ἀλλ' ἐρωτῶ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἀμνηστευθέντος πολιτικοῦ, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς κατηγόρει ἡμᾶς διὰ τοιαύτην βαρεῖαν πρᾶξιν πῶς δὲν ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τοὺς φίλους του νὰ ἄρουν τὴν βουλευτικὴν ἀσυλίαν διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἢ ἡμεῖς εἴμεθα ἔνοχοι ἢ ὅτι αὐτὸς εἶναι συκοφάντης; Βλέπετε ὁποία εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς νοοτροπίας μεταξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἕνα ἄλλο.

ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ : Ὁ κ. Παπασταύρου, φιλελεύθερος βουλευτής, ἦτο εἰσηγητὴς ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ἀσυλίας τοῦ κ. Βενιζέλου.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Καὶ ἐπρότεινε νὰ μὴ γίνῃ δεκτή, εὐχαριστῶ διὰ τὴν πληροφορίαν.

ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ : Ἦτο εἰσηγητὴς ὁ κ. Παπασταύρου.

ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ : Ἀκριβῶς, εἴχομεν ὁρίσει εἰσηγητὴν βουλευτὴν ἀντιπολιτευόμενον.

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ : Χαίρω πολὺ δι' αὐτό, δὲν τὸ ἤξευρα. Ἀλλὰ σᾶς φέρω καὶ μίαν ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀντιλήψεως. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὅταν εἶχον διαδοθῆ αἱ πρῶται φῆμαι περὶ ἀμνηστείας εἰς τὸ κοινὸν πρὸ μηνῶν, ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς ἀπέκρουσε αὐτὴν δι' ἀρθρογραφίας καὶ δι' ἐπιστολῶν καὶ εἶπεν ὅτι θὰ τὴν ἐθεώρει ὡς τὴν μεγαλυτέραν ὕβριν καὶ προσβολὴν καὶ ἀνέφερε τότε τὰς ἀντιρρήσεις ἐκείνας τὰς ὁποίας καὶ ἡμεῖς ἀνεφέραμεν ἀπόψε, ὅτι ἔπρεπε νὰ τοῦ δοθοῦν τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως τῆς ἀθωότητός του, ἀλλὰ τότε δὲν ἦτο καθόλου βέβαιον ὅτι θὰ ἐχορηγεῖτο ἡ ἀμνηστεία ἀλλὰ σκέψεις ἐγίνοντο. Ὅτε εἶχε καταστῆ πρόδηλον ὅτι ἡ Κυβέρνησις μετὰ μακροὺς δισταγμοὺς καὶ διαπραγματεύσεις εἶχεν ἀποφασίσει πλέον τὴν χορήγησιν τῆς ἀμνηστείας, δηλαδὴ πρὸ 15 ἡμερῶν, ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς δὲν ἤνοιξε τὸ στόμα του νὰ ἐκφέρῃ λέξιν διαμαρτυρίας. Κατὰ περίεργον δὲ τρόπον, καὶ ὅσοι παρακολουθοῦν τὸν ἀντίπαλον τόπον, τὸ γνωρίζουν ὅτι ὁ ἀντίπαλος τόπος δὲν ἔκαμε ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ οὐδένα λόγον, οὐδεμίαν διαμαρτυρίαν.

Ἐφόσον δὲ προχωροῦσαν αἱ ἡμέραι καὶ τὸ πρᾶγμα ὀφίστατο διακυμάνσεις, ἀπόλυτος ἦτο ἡ σιγὴ τοῦ ἀντιπάλου τόπου, οὔτε ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς διεμαρτύρετο. Καὶ ἐπέρασαν 15 ἡμέραι. Ἴσως - ἴσως θὰ λογάριαζαν ὅτι θὰ τελείωνε τὸ ζήτημα εἰς ὀλιγώτερον διάστημα παρ' ὅ,τι διήρκεσε ἕνεκα μερικῶν ἐνδοκυβερνητικῶν ἀντιρρήσεων. Καὶ μόλις ἐξεδόθη τὸ Διάταγμα τῆς ἀμνηστείας, μόλις ἐκυκλοφόρησε τὸ φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐβεβαιώθη πράγματι ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικός, τότε ἐπετέθη λαῦρος κατὰ τῆς Κυβερνήσεως διακηρύσσων ὅτι τὸ χάσμα μεταξὺ τῶν δύο κόσμων θὰ γίνῃ βαθύτερον παρὰ ποτέ. Ἐνῶ ἐὰν τὸ ἔπραττεν αὐτὸ μερικὰς ἡμέρας πρίν, τίς οἶδε τί ἐγίνετο, ἴσως θὰ ἐσταματοῦσε καὶ ἡ δημοσίευσις τοῦ Διατάγματος. Βλέπετε λοιπὸν πόσον μάταιοι εἶναι οἱ ἰσχυρισμοὶ ὅτι ὁ ἀμνηστευθεὶς πολιτικὸς δὲν ἤθελε τὴν ἀμνηστείαν, διότι ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ ἡμᾶς ὡς συκοφάντας. Ἡμεῖς ὅμως εἴχομεν καθῆκον νὰ σκεφθῶμεν εὐπρεπῶς καὶ νὰ ἐνεργήσωμεν ὁμοίως διότι εἴχομεν καὶ τὴν πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἐὰν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἤγετο εἰς τὸν φυσικὸν αὐτῆς δρόμον, ἐὰν ἡ Βουλὴ συνεζήτει καὶ παρέπεμπε καὶ ἐὰν ἡ Γερουσία ἐδίκαζε, δὲν θὰ ἔμενεν ἀμφιβολία εἰς οὐδένα ἀπολύτως περὶ τῆς ἐνοχῆς του. Καὶ δὲν λέγω οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον, διότι αὐτὸς δὲν εἶχε περὶ τούτου ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ ἀπεστομοῦτο, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἔνοχος τοῦ ἐγκλήματος.

Τώρα πλέον τὸ Διάταγμα αὐτὸ τῆς ἀμνηστείας εἶναι γεγονὸς καὶ ἴσως θὰ ἦτο περιττὸν πλέον νὰ ὁμιλήσῃ τις περὶ αὐτοῦ, διότι τὸ Διάταγμα αὐτὸ δὲν μεταβάλλεται πλέον. Ὀφείλονται ὅμως αἱ ἐξηγήσεις αὗται εἰς τὴν Βουλήν, διότι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀκουσθῇ καὶ χάριν ὑμῶν τῶν ἰδίων καὶ χάριν τῆς μερίδος ἡμῶν ἐν τῷ τόπῳ μία φωνὴ διαμαρτυρίας. Εὐχόμεθα βεβαίως νὰ γίνῃ δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ ἡ γαλήνη καὶ ἡ ὁμαλότης εἰς τὴν χώραν, ὀφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ εὐχή μου αὕτη θίδεται ἐντελῶς τυπικῶς, διότι εἶμαι βέβαιος περὶ τοῦ ἀντιθέτου. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν, ἓν καὶ μόνον μέσον, εἷς καὶ μόνος τρόπος ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει ὅπως αὐτὴ ἡ χώρα ἀποκτήσῃ ἀσφαλῆ γαλήνην καὶ διαρκῆ ὁμαλότητα, ἐὰν δηλαδὴ ὁ νόμος ἀμείλικτος καὶ αὐστηρὸς γίνῃ μίαν φορὰν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν τόπον μας ἴσος πρὸς ὅλους, ἴσος καὶ πρὸς τὸν πτωχὸν καὶ πρὸς τὸν πλούσιον, ἴσος καὶ πρὸς τὸν μεγάλον καὶ πρὸς τὸν μικρόν, ἴσος πρὸς τὸν ἀσθενῆ καὶ πρὸς τὸν ἰσχυρόν. Καὶ μάλιστα ὅταν ὀρθοῦται κανεὶς μὲ μεγάλο ἀνάστημα καὶ θέτῃ τὸν ἑαυτόν του ὑπεράνω τῶν ἄλλων καὶ διακηρύσσῃ ὅτι αὐτὸς ἀπαιτεῖ ἐξαιρέσεις ὑπὲρ αὐτοῦ, τότε ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ πρέπει νὰ πίπτῃ ἀκόμη βαρυτέρα ἡ χεὶρ τοῦ νόμου. Δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα τὰς περιπετείας, διότι δὲν ὑπάρχει μεγαλυτέρα περιπέτεια εἰς μίαν χώραν παρὰ ὅταν ὁ νόμος καταστῇ ἀνίσχυρος ἀπέναντι ἑνὸς θρασέος ἀτόμου. Τότε, ὅταν θέσωμεν τὸν νόμον εἰς τοιαύτην θέσιν καὶ ὅταν δὲν διστάζωμεν καὶ δὲν φοβούμεθα νὰ τὸν ἐφαρμόζωμεν, τότε νὰ εἴσθε βέβαιοι, κ. βουλευταί, ὅτι θὰ ἔχωμεν γαλήνην καὶ ὁμαλότητα εἰς τὴν χώραν, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν ἔχομεν ἰδεῖ ποτέ. *(Παρατεταμένα χειροκροτήματα ἐκ τῆς αἰθούσης καὶ ἐκ τῶν θεωρείων.)*